

**FINANCIEEL VERSLAG 2013
HOGESCHOOL ROTTERDAM**

Bestaande uit:

Verslag College van Bestuur
Verslag Raad van Toezicht
De jaarrekening 2013
Overige gegevens en bijlagen

HOGESCHOOL ROTTERDAM

<i>Titel</i>	Financieel Verslag 2013
<i>Eventueel: Subtitel</i>	n.v.t.
<i>Dienst (en)</i>	Financiën & Studentregistratie
<i>Goedgekeurd op</i>	15 mei 2014 door Raad van Toezicht
<i>Registratienummer (DocBase)</i>	N0049-2014
<i>Docbasenummer</i>	684735

INHOUDSOPGAVE

Pagina

1.	Verslag College van Bestuur	3
1.1	Algemene informatie	3
1.2	Toelichting op het resultaat	8
1.3	Financiële situatie op balansdatum	10
1.4	Treasury	12
1.5	Verslaggeving Helderheid	12
1.6	Vooruitblik	13
1.7	Continuïteitsparagraaf	14
1.8	Overzicht declaraties bestuursleden	18
2.	Verslag van de Raad van Toezicht	19
3.	De Jaarrekening 2013	
3.1	Balans per 31 december 2013	28
3.2	Staat van baten en lasten 2013	30
3.3	Kasstroomoverzicht 2013	31
3.4	Presentatie van het financieel verslag	32
3.5	Inrichting en grondslagen	33
3.6	Toelichting op de balans 2013	37
3.7	Niet in de balans opgenomen verplichtingen	44
3.8	Niet uit de balans blijvende regelingen	44
3.9	Toelichting op de staat van baten en lasten	45
3.10	Toelichting algemeen	51
3.11	Toelichting accountantskosten	51
4.	Overige gegevens	52
4.1	Controleverklaring	52
4.2	Bevestiging College van Bestuur	54
4.3	Resultaatbestemming	54
4.4	Gebeurtenissen na balansdatum	54
5.	Bijlagen	55
5.1	Gegevens over de rechtspersoon	55
	Model E: Verbonden partijen	
	Model G: Verantwoording subsidies	
	Model H: Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders	
	Model WNT: Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	

1. Verslag College van Bestuur

Het financieel verslag van Hogeschool Rotterdam geeft in financiële termen de ontwikkeling weer van het afgelopen boekjaar en de financiële positie bij de start van het nieuwe jaar. Naast het financieel verslag wordt door de hogeschool een separaat jaarverslag uitgebracht.

De financiële ontwikkelingen en financiële positie kunnen niet los worden gezien van tal van andere ontwikkelingen die hier direct of indirect op van invloed zijn. Ontwikkelingen die zich veelal niet beperken tot het betreffende boekjaar, maar een oorsprong hebben in het verleden en waarvan de gevolgen en consequenties schaduwen werpen naar de toekomst.

In dit verslag worden de voor de positie van de hogeschool belangrijkste ontwikkelingen meer in een historisch perspectief en in een ruimer kader geplaatst om een beter inzicht te verkrijgen in specifieke financiële ontwikkelingen gedurende het verslagjaar. Ten aanzien van de indeling van dit verslag zijn de huidige richtlijnen van het ministerie van OCW (RJO), de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ 660 en RJ 400) en BW 2 Titel 9 in acht genomen.

1.1 Algemene informatie

Mission statement

Hogeschool Rotterdam is een kennisinstelling die geworteld is in de stad en de regio. De centrale maatschappelijke opgave voor de hogeschool is het opleiden van een brede en diverse studentenpopulatie tot hbo-professionals die de vraagstukken uit de beroepspraktijk resultaatgericht aanpakken. Hogeschool Rotterdam leidt op voor de brede (regionale) arbeidsmarkt en draagt bij aan de ontwikkeling van professionele beroepen door onderwijs, onderzoek en innovatie. Er studeren bijna 33.000 studenten en de hogeschool biedt werk aan meer dan 3.400 beroepskrachten.

Aanduiding van de kernactiviteiten

Hogeschool Rotterdam kent als kerntaak het opleveren van studenten met een HBO-diploma. De opleidingen van de hogeschool, zoals in het Centraal Register Hoger Onderwijs gevestigd, omvatten de volgende sectoren:

- Hoger Pedagogisch Onderwijs
- Hoger Technisch Onderwijs
- Hoger Gezondheidszorg Onderwijs
- Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs
- Hoger Economisch Onderwijs
- Hoger Kunstenonderwijs

De hogeschool verzorgt 90 bekostigde opleidingen: 69 bacheloropleidingen, 10 masteropleidingen en 11 AD programma's. Daarnaast heeft de hogeschool 12 onbekostigde masteropleidingen.

Toegepast onderzoek

De kenniskringen waarin de lectoren het onderzoek uitvoeren zijn gegroepeerd in vijf nieuwe kenniscentra. Te weten Zorginnovatie, Creating 010, Talentontwikkeling, Mainport innovation en Innovatief ondernemerschap. Binnen deze centra wordt het onderzoek uitgevoerd met gedetacheerde docenten/onderzoekers uit de opleidingen en door personeel niet in loondienst.

Private activiteiten

Het betreft contractactiviteiten die uitgevoerd worden door Hogeschool Transfergroep, BV RDM Campus als ook de private masters van de Rotterdam Business School.

Eind 2012 werd besloten dat de contractactiviteiten die onder het label Transfergroep vielen, zouden worden verkocht. Vervolgens is via een management buy-out en via verkoop aan andere hogescholen getracht deze activiteiten over te dragen aan een andere partij. Dit is uiteindelijk niet gelukt waarna is besloten ze onder te brengen bij de instituten waar ze het meest bij aansluiten. Activiteiten die niet passen bij de Bachelor-activiteiten en niet kostendekkend blijken te zijn, zullen worden afgebouwd. Hierbij is wel duidelijk geworden

dat een fors deel van de ondersteuning overbodig is omdat de instituten beschikken over een eigen, omvangrijk, ondersteuningsapparaat. Dit betekent dat het zittende personeel, deels, zal afvloeien.

Bij al deze activiteiten vindt geen vermenging met de publieke taken en middelen plaats. Alle kosten die voor de private activiteiten worden gemaakt worden integraal doorbelast.

De private exploitatieresultaten worden in de jaarrekening separaat zichtbaar gemaakt in het private deel van het Eigen Vermogen. De hogeschool heeft haar beleid vastgelegd in de notitie 'kaders publiek privaat' en handelt hiernaar.

Juridische structuur

Hogeschool Rotterdam heeft de rechtsvorm van een stichting. Het bevoegd Gezag van deze stichting wordt gevormd door het College van Bestuur dat verantwoording aflegt aan de Raad van Toezicht.

Hogeschool Rotterdam bezit alle aandelen van B.V. RDM Campus. De activiteiten die de BV ontplooit zijn het exploiteren van onroerende zaken op Heijplaat voor bijeenkomsten, vergaderingen en onderwijs en het exploiteren van horecavoorzieningen.

Vanwege het zeer geringe belang van de B.V. wordt de jaarrekening enkelvoudig opgesteld. De cijfers van de B.V. worden gedeponereerd bij de KvK en gepubliceerd op de site van de hogeschool.

Organisatiestructuur

De organisatie van Hogeschool Rotterdam kent een tweelagenstructuur. Onder het College van Bestuur, bestaande uit drie leden, ressorteren de instituutdirecteuren en de stafdirecteuren. De organisatie kent onder het College van Bestuur 13 instituten, inclusief de Rotterdam Academy en 9 diensten.

In 2012 is een samenwerkingsverband aangegaan met het Scheepvaart en Transport College (STC) onder de naam Rotterdam Mainport University (RMU). Binnen dit samenwerkingsverband wordt een viertal opleidingen uitgevoerd. De financiële verantwoording van deze opleidingen is geheel in deze jaarrekening opgenomen.

In 2013 werkten er gemiddeld 2.373 fte (circa 3.400 medewerkers) bij de hogeschool. Hiervan waren 52 fte direct betrokken bij de private activiteiten.

Belangrijkste elementen van het gevoerde beleid

- *Algemeen financieel beleid en resultaat*

Evenals in andere jaren is ook in 2013 erop gestuurd om binnen de begroting te werken.

Het resultaat is uitgekomen op 3,9 miljoen euro positief. Het resultaat van privaat is uitgekomen op 2,6 miljoen euro negatief inclusief het resultaat van de BV RDM Campus van 0,1 miljoen euro negatief.

Gedurende het jaar zijn, met name door OCW, besluiten genomen die substantiële positieve en negatieve invloed hadden op de exploitatie; hierop zijn steeds maatregelen genomen om het begrote exploitatieresultaat te respecteren.

Het aantal bekostigde studenten is in 2013 gelijk gebleven, 24.646, ten opzichte van 2012. Hiermee stabiliseert het budget uit rijksbijdrage en collegegelden vanaf 2013 zich op ongeveer 240 miljoen euro.

In 2012 is het Focus-plan gelanceerd dat in 2013 verder is uitgewerkt en van start is gegaan. Aandacht in de zin van het verbeteren van de opleiding en van middelen voor meer docenten. Dit alles dient onder andere te resulteren in een hogere studenttevredenheid in de bekende metingen.

Het Focus-plan betekent ook dat het Innovatiefonds steeds verder zal worden afgebouwd. Het is aan de instituutdirecties om daar waar van toepassing te zorgen voor innovaties in het onderwijs en om waar nodig nieuwe opleidingen te ontwikkelen.

In de Gewijzigde Begroting 2013 is een 2 miljoen euro hogere rijksbijdrage opgenomen. Hiervan werd 0,8 miljoen pas in juli door OCW bekend gemaakt, daar was dus geen rekening mee gehouden. Eind augustus werd bekend dat OCW de prijzen verhoogde waardoor de hogeschool 2,7 miljoen euro extra ontving. Tot slot

kende Nederland eind oktober een Regeerakkoord dat 650 miljoen euro voor OCW extra opleverde en voor de hogeschool 2,9 miljoen euro. Van dit laatste bedrag werd in november besloten het in 2013 uit te keren en niet in 2014 zoals eerder de bedoeling was.

Relatief laat in het jaar heeft de hogeschool dus veel extra middelen ontvangen. Deze middelen konden voor een deel nog worden aangewend en zijn voor het overige deel via het resultaat aan het Eigen Vermogen toegevoegd.

Inmiddels is duidelijk dat de liquidatie van de stichting Waarborgfonds HBO weer is uitgesteld waardoor een begrote baat pas na 2013 kan worden genomen.

Strategisch beleid

Zoals hierboven beschreven is, is in 2013 een aanscherping van de koers van de hogeschool doorgevoerd. Met de Focus-agenda is de versterking van de kwaliteit van de bacheloropleidingen centraal gesteld. Met de Focus-koers wordt de verantwoordelijkheid voor het onderwijs dieper in de organisatie belegd. De agenda wordt uitgevoerd langs drie lijnen:

1. Het versterken van de aandacht voor kwaliteitsvraagstukken. Het College van Bestuur jaagt de dialoog binnen opleidingen over kwaliteit aan. De opleidingen die het zwakst presteren volgen een intensief verbetertraject. Docenten worden gestimuleerd meer kennis te ontwikkelen en te delen en de rol van de onderwijsmanager als inhoudelijk leider van het docententeam wordt verder aangescherpt.
2. Het versterken van de relatie onderwijs-onderzoek-beroepspraktijk. De programmering van de kenniscentra wordt beter afgestemd op de inhoudelijke kern van de opleidingen. Opleidingen maken op hun beurt beter gebruik van de expertise en het externe netwerk van de kenniscentra.
3. Anders sturen in de organisatie. Het CvB legt de verantwoordelijkheid dieper in de organisatie en ziet daarbij wel scherp toe op de goede naleving van regels omtrent de onderwijsuitvoering. Meer middelen gaan rechtstreeks naar het onderwijs ten koste van de generieke overhead (dienstverlening vanuit de centrale diensten).

De aangescherpte koers van de hogeschool sluit goed aan op de Prestatieafspraken die in 2012 zijn gemaakt met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Deze afspraken, voor de periode 2013-2016, helpen bij het versterken van de kwaliteit. De prestatieafspraken hebben betrekking op studiesucces, onderwijskwaliteit, kwaliteit van docenten en reductie van de indirecte kosten.

In 2013 heeft Hogeschool Rotterdam de instellingstoets kwaliteitszorg van de NVAO doorlopen met een positief resultaat. De instellingstoets heeft het karakter van een beleidsaudit met als doel om vast te stellen of de hogeschool 'in control' is met betrekking tot het realiseren van onderwijskwaliteit. Dat wordt getoetst door te kijken naar de samenhang in visie, beleid, onderwijsuitvoering en kwaliteitsborging. De positieve audit maakt het mogelijk dat opleidingen bij de accreditatie slechts een beperkte toetsing hoeven te ondergaan die zich concentreert op de inhoud en het niveau van het onderwijs.

Studenten en opleidingen

De instroom van het aantal studenten is in 2013 gelijk gebleven ten opzichte van 2012 met 9.278 studenten. Het aantal instromers in de bacheloropleidingen is met 2,4% gedaald en deze daling is met name gecompenseerd door de groei van de Rotterdam Academy.

Hogeschool Rotterdam heeft een traditie opgebouwd waarin nieuwe studenten intensief worden gecoacht gedurende de eerste fase van de opleiding. In het licht van de Focus-agenda is de studiesuccesaanpak in 2013 verder geïntensiveerd:

- Tot nu toe lag de nadruk van het studiesuccesprogramma op het ondersteunen van studenten (wegwerken kennishiaten, coaching, studieloopbaanbegeleiding). Vanaf 2013 wordt bekeken hoe de binding op inhoud – dus tussen docenten en studenten - versterkt kan worden.
- Ook op instroom is meer geïnvesteerd. In 2013 is de voorlichting aan toekomstige studenten verbeterd. Ook is een begin gemaakt met het uitwerken van een steviger intakeprocedure. De voorbereidingen zijn getroffen om – met het oog op de instroom in 2013 – elke student een zogeheten

studiekeuzecheck te laten ondergaan. Deze check is ervoor bedoeld om met studenten te bekijken of de goede keuze gemaakt is, en of er deficiënties zijn die voor aanvang van de opleiding weggewerkt moeten worden.

De hogeschool maakt werk van de omgang met de gedifferentieerde studentenpopulatie. Met behulp van de zogeheten Sirius-subsidie ontwikkelt de hogeschool uitdagende leerroutes voor excellente studenten.

In 2013 is een convenant gesloten met Hogeschool Inholland. Het convenant beoogt beter samen te werken in de Rotterdamse regio, vanuit de wederzijdse complementariteit. Het bevat afspraken over de overdracht van opleidingen. Afgesproken is dat Hogeschool Rotterdam de Rotterdamse Ad-programma's van Inholland overneemt en onderbrengt in de Rotterdam Academy. Ook neemt Hogeschool Rotterdam de opleiding IBMS van Hogeschool Inholland over en voegt deze samen met de eigen IBMS-opleiding. Tevens is afgesproken dat de PABO Dordrecht wordt overgedragen aan Inholland. Deze zal te Dordrecht deze PABO samenvoegen met de daar ook al reeds bestaande Inholland-PABO.

Onderdeel van de Prestatieafspraken betrof de ontwikkeling van Centres of Expertise (CoE's). CoE's ontwikkelen hoogwaardig onderwijs en onderzoek rond grote en complexe economische en maatschappelijke vraagstukken. Hogeschool Rotterdam ontvangt vanaf 2013 jaarlijks een subsidie van 1 miljoen euro voor de ontwikkeling van het CoE Sustainable Mainport Innovation. In 2013 vond een eerste beoordeling plaats van dit CoE door de Reviewcommissie. Dat leidde tot een positief oordeel. Het CoE Maatschappelijke Innovatie wordt niet gesubsidieerd door OCW maar wordt met eigen middelen opgezet. Dit CoE is reeds actief en heeft in 2013 reeds een aantal subsidies verworven van lokale partijen. Hogeschool Rotterdam werkt samen met andere hogescholen in twee Centres of Expertise: Deltatechnologie (Hogeschool Zeeland) en Logistiek (Hogeschool van Amsterdam).

- *Hogeschool en Rotterdamse regio*

In 2013 is alle aandacht gegaan naar de bacheloropleidingen en de doorontwikkeling van de Associate Degree-opleidingen binnen het verband van de Rotterdam Academy. Wel werd duidelijk dat de herziening van het deeltijdaanbod noodzakelijk is. In 2013 zijn voorbereidingen getroffen om in 2014 keuzen te kunnen maken ten aanzien van het assortiment van deeltijdopleidingen, de inrichting ervan en de invulling van de soms specifieke voorzieningen voor de doelgroepen van de deeltijdopleidingen (veelal werkenden).

Praktijkgericht onderzoek in relatie tot onderwijs

2013 heeft voor de kenniscentra in het teken gestaan van het versterken van de samenwerking met het onderwijs. Kenniscentra werken toe naar een aanscherping van hun inhoudelijke agenda, zodat de daaruit voortvloeiende activiteiten meer aansluiten bij de inhoudelijke kern van relevante bacheloropleidingen. Zo kan het onderwijs (inhoud, niveau, innovatie) meer profiteren van de kennis die wordt opgedaan binnen de kenniscentra. In 2013 is het organisatorisch verband van de kenniscentra (Instituut voor Onderzoek en Innovatie) ontbonden. Elk kenniscentrum wordt vanaf nu rechtstreeks aangestuurd door het CvB, waarbij de mogelijkheden voor instituutdirecties om invloed te hebben op de programmering van activiteiten van kenniscentra is toegenomen.

In het najaar van 2013 heeft de onafhankelijke Validatiecommissie Kwaliteitszorg Onderzoek (VKO) een audit verricht naar de borging van het onderzoek aan Hogeschool Rotterdam. De uitkomst van de audit was voorwaardelijk positief. De commissie constateerde dat Hogeschool Rotterdam - na een aantal jaren gezocht te hebben naar een goede formule voor de positionering en inbedding van het onderzoek – weliswaar op de goede weg is, maar nog een aantal verbeterlagen moet maken om de kwaliteit van het onderzoek goed te borgen. In 2015 toetst de VKO opnieuw de wijze waarop de hogeschool de onderzoekskwaliteit borgt.

- *Mensen en middelen*

Het hogeschoolbeleid is er vanaf 2013 op gericht om meer geld vrij te maken voor onderwijs. Dat gaat ten koste van de ondersteuning. In 2013 zijn er relatief veel nieuwe docenten aangenomen. Ten aanzien van onderwijsondersteunend personeel is een reductie voorzien die oploopt tot 100 fte in 2016 (20% van de totale overhead van de centrale diensten). Voor ondersteunende functies is daarom een vacaturestop ingesteld.

In 2013 is wederom veel werk gemaakt van het opscholen van docenten tot masterniveau. Het aandeel van de docenten dat inmiddels beschikt over een mastergraad is inmiddels ruim 60%. Het streefdoel dat in 2016 behaald moet zijn is 70%. In 2013 is geen nieuwe landelijke CAO afgesproken voor het hbo, maar is de lopende met één jaar verlengd. In die CAO zijn afspraken gemaakt die zullen leiden tot een stevige intensivering van het professionaliseringsbeleid.

In 2013 zijn slechts met enkele personen vertrekregelingen overeengekomen waarbij kleinere bedragen zijn betaald. Als gevolg hiervan hoeven er geen WOPT meldingen te worden gedaan. Wel is in overeenstemming met wet- en regelgeving de bezoldiging van de bestuursleden in de jaarrekening toegelicht.

In 2012 is door verschuiving van een aantal opleidingen tussen Instituten en door herhuisvesting van een aantal Instituten (in de zogenaamde 'grote schuif') de profilering van die Instituten en daarmee van de hogeschool duidelijker geworden. In 2013 is deze ontwikkeling doorgezet. Op de locatie Kralingse Zoom wordt gewerkt aan de herprofilering van het economisch onderwijs. Hierbij wordt gedacht aan nieuwbouw op deze locatie. Op de locatie Wijnhaven is flink geïnvesteerd om de faciliteiten voor het instituut CMI te verbeteren. Op Academieplein is met name geïnvesteerd in het Technopark en het daaraan verbonden Zorgplein.

- *Huisvesting*

In 2013 zijn geen grote wijzigingen doorgevoerd in de huisvestingsportefeuille. Voor de nabije toekomst is onderzoek gestart naar noodzakelijke en gewenste aanpassingen op de locatie Kralingse Zoom.

Risicomanagement

In het kader van het risicobeheersings- en controlesysteem is in 2013 het risicoregister opnieuw beoordeeld en hebben er een aantal aanpassingen plaatsgevonden. Dit heeft erin geresulteerd dat in de top-5 'Integrale veiligheid' en 'Informatievoorziening' zijn opgenomen. Het imago-risico is nadrukkelijk gekoppeld aan 'social media' en rendement is gekoppeld aan kwaliteit. Ten opzichte van de vorige top-5 zijn 'Huisvesting' en 'Regelgeving en toezicht' als onderwerp verdwenen.

De top-5 ziet er als volgt uit:

1. Rendement en kwaliteit
2. Social media en imago (reputatie)
3. Integrale veiligheid
4. Informatievoorziening
5. Bekostiging

1. *Rendement en kwaliteit*

In december 2012 is in het kader van Focus tot doel gesteld het voltijd bachelor onderwijs kwalitatief te verbeteren. Dit moet leiden tot een hogere studenttevredenheid en daarmee een verhoging van het studierendement.

2. *Social media en imago*

Door technische ontwikkelingen (YouTube, Facebook, Twitter) kan ieder incident leiden tot een niet gewenste uitvergroting. Beheersing van incidenten en het voorkomen van ongewenste nieuwsitems is hiermee soms onmogelijk.

3. *Integrale veiligheid*

Nadrukkelijk meer aandacht voor de gevolgen van calamiteiten door middel van o.a. grootscheepse oefeningen op het gebied van crisismanagement helpen de integrale veiligheid te vergroten.

4. *Informatievoorziening*

Met het verder operationaliseren van het managementinformatiesysteem (BMI) wordt voorzien in de informatiebehoefte van en betere sturing door gebruikers.

5. *Bekostiging*

Dit punt blijft net als in voorgaande jaren een significant risico.

- De financiële crisis is nog steeds niet ten einde. Dit kan tot gevolg hebben dat er minder Rijksbijdrage ter beschikking wordt gesteld aan de hogescholen. Voorlopig lijkt de politieke wil er te zijn om het onderwijs te ontzien. Van studenten wordt een steeds grotere eigen bijdrage verlangd. De invoering van een sociaal leenstelsel en het mogelijk versoberen/intrekken van de Ov-studentenkaart is onderwerp van gesprek. Voor een deel van deze studenten is de verwachting dat zij hun studie zullen staken of hen zal weerhouden om te gaan studeren.

- Prestatieafspraken. Een selectief deel van 2% van de Rijksfinanciering dat is toegekend, is bedoeld om de voorstellen voor verbetering van het onderwijs versneld te kunnen invoeren. In het slechtste scenario vervalt 2% van het budget de Rijksbijdrage op termijn.

- Het Focus-programma betreft onder andere een herziening van het deeltijdonderwijs en de private activiteiten en het instellen van een numerus fixus bij enkele opleidingen. Dit kan een neerwaarts effect hebben op de studentenaantallen en daarmee op de bekostiging en op de private baten. Wanneer dit het geval is, dan leidt dit wellicht tot een mogelijke proportionele bijstelling van onder andere overhead en huisvesting.

In 2013 zijn deze eventuele financiële effecten besproken met de Raad van Toezicht.

1.2 Toelichting op het resultaat ten opzichte van de realisatie 2012 en de gewijzigde begroting 2013

In deze toelichting worden de belangrijkste verschillen op hoofdlijn toegelicht. De groei van studentenaantallen ten opzichte van 2012 en het hogere prijspeil leidt tot hoger baten en lasten in 2013.

Baten

De **totale baten** stijgen met 15,2 miljoen euro ten opzichte van 2012. Ten opzichte van de begroting is er een stijging van de baten van 4,1 miljoen euro. In hoofdstuk 3.2 is de staat van baten en lasten opgenomen. In hoofdstuk 3.9 is een uitgebreide toelichting met overzichten opgenomen.

Rijksbijdragen

Ten opzichte van 2012 zijn de normatieve en huisvestingsbijdragen 8,9 miljoen euro hoger. Dit wordt voornamelijk verklaard door aanpassing van prijspeilen en studentenaantallen.

Ten opzichte van de realisatie 2012 zijn de overige subsidies OCW gestegen met 2,3 miljoen euro. Dit is vooral te verklaren door toename van de Siriusgelden voor 1,3 miljoen euro, de Kennisinnovatiemiddelen voor 1,3 miljoen euro, beroepskolom voor 1,3 miljoen euro, middelen voor de Centre of Expertise 0,2 miljoen euro en overige voor 0,2 miljoen euro. Verder is er sprake van een lagere baat voor de functiemix van 2,0 miljoen euro.

Collegegelden

De collegegelden zijn 4,0 miljoen euro hoger dan in 2012, door meer studenten en een hogere prijs. Ten opzichte van de Begroting 2013 zijn de collegegelden 1,9 miljoen euro hoger als gevolg van het verschil in studentaantallen.

Baten in opdracht van derden

De baten in opdracht van derden zijn afgenomen met 0,5 miljoen euro ten opzichte van 2012. Dit is met name te verklaren door een afname van private activiteiten. De onderschrijding van 1,2 miljoen euro ten opzichte van de begroting is grotendeels te verklaren doordat er minder projecten bij het Instituut voor Onderzoek en Innovatie (IOI) en RDM Campus zijn gerealiseerd.

Overige baten

Het totaal aan overige baten is nagenoeg gelijk aan 2012. Ten opzichte van de begroting is er een onderschrijding van 1,2 miljoen euro. In de begroting is rekening gehouden met een baat van 1,5 miljoen euro

in verband met het opheffen van het Waarborgfonds in 2013. In 2013 is dit bedrag niet uitgekeerd doordat het Waarborgfonds nog niet is opgeheven. Naar verwachting zal het Waarborgfonds in 2014 worden opgeheven. Een groot deel van de 1,5 miljoen euro zal dan worden uitgekeerd, een klein deel zal in latere jaren volgen.

Lasten

De totale lasten (excl. financiële lasten) stijgen met 11,0 miljoen euro ten opzichte van 2012. Ten opzichte van de begroting is er een stijging van 2,5 miljoen euro.

Personeelslasten

Ten opzichte van 2012 zijn de personeelslasten toegenomen met 7,4 miljoen euro tot 196,2 miljoen euro. Deze stijging is opgebouwd uit:

- Primaire personeelslasten: een toename met 2,3 miljoen euro.
- Ontvangen ziekengelden: 0,2 miljoen euro meer ontvangen.
- Overige personeelslasten zijn met 5,3 miljoen euro toegenomen en als volgt uit te splitsen:
 - 0,8 miljoen euro hogere dotatie personele voorzieningen,
 - 3,3 miljoen euro hogere lasten voor personeel niet loondienst,
 - de overige personele lasten stijgen met 1,2 miljoen euro.

Ten opzichte van de begroting zijn de lasten 1,0 miljoen euro hoger. De mutaties ten opzichte van de begroting kan als volgt worden gespecificeerd:

- De gerealiseerde salariskosten zijn 0,7 miljoen lager dan begroot.
- De dotatie aan de personele voorzieningen is 2,3 miljoen euro hoger.
- Personeel niet in loondienst voor 1,3 miljoen euro hogere lasten.
- Overige personeelslasten zijn 1,8 miljoen euro lager.

Afschrijvingslasten

Deze lasten zijn gelijk aan de begroting. Ten opzichte van de realisatie 2012 zijn de lasten met 0,7 miljoen euro toegenomen. Dit wordt verklaard door afschrijvingslasten voor gebouwen.

Huisvestingslasten

Ten opzichte van 2012 zijn de lasten voor huisvesting toegenomen met 1,2 miljoen euro naar 18,2 miljoen euro. Deze stijging is als volgt opgebouwd:

- Schoonmaaklasten dalen met 0,1 miljoen euro
- Energie en waterlasten stijgen met 0,4 miljoen euro
- Dotatie voorziening asbestverwijdering daalt met 1,7 miljoen euro
- Onderhoud en overige lasten stijgen met 2,6 miljoen euro.

De lasten voor energie en water zijn met name te verklaren door het in gebruik nemen van de huurlocaties. In 2013 heeft er geen dotatie aan de voorziening asbestverwijdering plaatsgevonden. De stijging van onderhoud en overige lasten is grotendeels te verklaren door hogere lasten voor brandveiligheid in 2013 ten opzichte van 2012.

De huisvestingslasten zijn 2,3 miljoen euro hoger uitgevallen dan begroot. De oorzaak is met name gelegen in eenmalige lasten voor de gemaakte kosten voor brandveiligheid van 2,4 miljoen euro.

Overige lasten

De overige lasten zijn ten opzichte van 2012 met 1,8 miljoen euro toegenomen tot 34,6 miljoen euro en zijn met name te verklaren door hogere kosten voor advies, leermiddelen, reparatie en onderhoud van inventaris en overige lasten en lagere lasten voor uitbestede onderwijs. Ten opzichte van de begroting is de overschrijding van 0,6 miljoen euro grotendeels te verklaren door lagere lasten voor studentvoorzieningen, overige beheerlasten en hogere lasten voor reparatie en onderhoud inventaris.

Financiële baten en lasten

Ten opzichte van 2012 is er een resultaatsverslechtering van 0,8 miljoen euro voornamelijk te verklaren door lagere rentebaten van 0,3 miljoen euro en hogere rente lasten van 0,5 miljoen euro in verband met de extra aflossing die in 2013 is gedaan.

Het saldo (last) van de financiële baten en lasten is 0,5 miljoen euro hoger dan begroot. De verklaring hier voor is de additionele rentevergoeding die is betaald in verband met de volledige aflossing van de langlopende leningen in 2013.

Resultaat deelneming

Het resultaat van de deelneming, B.V. RDM Campus, is zowel ten opzichte van 2012 en de begroting 0,1 miljoen euro lager.

Het resultaat

Het exploitatieresultaat is 3,9 miljoen euro positief. Het resultaat als percentage van de totale omzet blijft met 1,4% binnen de signaleringsgrenzen van het ministerie van OCW. Deze grenzen zijn -3% en +3%.

Valt het resultaat daarbuiten dan is een specifieke verklaring voor de afwijking ten opzichte van deze grenzen vereist.

1.3 Financiële situatie op balansdatum

De belangrijkste verschillen tussen de enkelvoudige balans per begin en einde van het jaar 2013 worden hierna toegelicht.

Activa

De post Materiële Vaste Activa is afgenomen, en wel met 2,1 miljoen euro tot 113,9 miljoen euro. Dit is het gevolg van minder investeren dan afschrijven zowel bij de inventarissen 1,4 miljoen euro als bij de gebouwen 0,7 miljoen euro.

De post Financiële Vaste Activa neemt af met 0,2 miljoen euro als gevolg van de aflossing van de lening van 0,2 miljoen euro. Het negatieve resultaat van de deelneming B.V. RDM Campus van 0,1 miljoen euro is opgenomen onder de Voorziening Deelneming.

De voorraden nemen niet noemenswaardig af en bedragen 0,1 miljoen euro.

De Vorderingen zijn toegenomen met 0,9 miljoen euro tot 32,4 miljoen euro. De belangrijkste verklaring voor de stijging is de toename van de vordering op studenten, inclusief de voorziening wegens oninbaarheid, van 23,6 naar 24,7 miljoen euro. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal studenten dat gespreid betaalt.

De daling van de Liquide Middelen met 8,7 miljoen euro tot 25,3 miljoen euro wordt met name verklaard door de aflossing van langlopende schulden en de hogere afschrijvingen afgezet tegen de gedane investeringen. Zie ook het kasstroomoverzicht (hoofdstuk 3.3.).

Passiva

Het Eigen Vermogen neemt per saldo toe met het positieve resultaat van 3,9 miljoen euro tot 67,9 miljoen euro.

Binnen het Eigen Vermogen is een deel (0,2 miljoen euro) van het vermogen bestemd als bestemmingsreserve Privaat. Dit private deel van het vermogen bestaat uit risicobuffers voor de toekomstige private ontwikkeling.

De Voorzieningen nemen toe met 1,0 miljoen euro tot 12,7 miljoen euro. Deze stijging is grotendeels te verklaren door een stijging van de wachtgelden en de voorziening reorganisatie private activiteiten en een vermindering van de voorziening voor asbestverwijdering en Waarborgfonds.

De voorziening Waarborgfonds is naar nihil teruggebracht, omdat de Stichting Waarborgfonds opgeheven gaat worden. Per eind 2013 staat het fonds nog maar borg voor ongeveer 11 miljoen euro.

De Schulden op Lange Termijn dalen met 11,3 miljoen euro tot nihil als gevolg van de gehele aflossing van de twee leningen, waarvan één aflossing gepland was. De andere aflossing is gedaan met een additionele rentevergoeding van 0,5 miljoen euro.

De Schulden op Korte Termijn dalen met 3,7 miljoen euro tot 91,1 miljoen euro.

De solvabiliteit stijgt naar 39,5% (2012 35,2%) als gevolg van het stijgen van het Eigen Vermogen, met het positieve resultaat van 3,9 miljoen euro, en een daling van het balanstotaal vanwege de afname van Schulden op Lange Termijn met 11,3 miljoen euro. De solvabiliteit blijft hiermee tussen de grenswaarden van OCW, te weten 20% en 60%.

Hiermee is de solvabiliteit lager dan gemiddeld in het hbo. De solvabiliteit in het hbo was in 2012 40,7%.

De current ratio, een belangrijke graadmeter voor de liquiditeit, is ten opzichte van 2012 gedaald naar 0,6 en blijft hiermee tussen de grenswaarden van OCW, te weten 0,5 en 1,5. De daling van de ratio is te verklaren door de afname van liquide middelen als gevolg van de aflossing van de Schulden op Lange Termijn.

Analyse van de financieringsstructuur (Beleggen en belenen)

De structuur is in 2013 veranderd door de volledige aflossing van de Schulden op Lange Termijn en de daarbij behorende swap contracten.

Het swap contract bij de ING-lening is afgekocht met een additionele rentevergoeding van 0,5 miljoen euro.

De hogeschool beschikt over een niet opgenomen kredietfaciliteit van 10 miljoen euro. Met een kaspositie van 25,3 miljoen euro is er, zolang er geen concrete nieuwbouwplannen zijn, geen reden om nieuwe leningen aan te trekken.

De tijdelijk overtollige middelen zijn uitgezet op kortlopende deposito's en op de rekening courant waarover speciale rentevergoedingsafspraken zijn gemaakt.

Ontwikkelingen met betrekking tot de studentenaantallen

De studentaantallen van 2013 zijn opgenomen conform de accountantsverklaring over de stand van 1 oktober 2013.

De instroom is afgenomen van 9.294 in 2012 tot 9.278 in 2013. Het aantal afgestudeerden is gedaald van 4.731 in 2012 naar 4.227 in 2013.

Het verloop van het aantal ingeschreven bekostigde studenten per 1 oktober, volgens de oude bekostigingssystematiek, is als volgt:

Jaar	Bekostigd	Bekostigingsjaren zijn verbruikt	Niet bekostigd	Totaal
2009	22.913	4.982	1.357	29.252
2010	23.545	5.387	1.439	30.371
2011	24.410	5.557	1.449	31.416
2012	24.636	6.000	1.361	31.997
2013	24.646	7.173	1.063	32.882

Bekostigde studenten zijn studenten die binnen het Hoger Onderwijs (HO), voor bacheloropleidingen, voor vier jaar bekostigd worden.

De studenten die de bekostigingsjaren verbruikt hebben, hebben de vier jaren bekostiging, voor de bacheloropleidingen, in het HO reeds verbruikt. Hiervoor wordt geen bekostiging ontvangen. Na het behalen van de graad wordt nog één bekostigingsjaar ontvangen.

De niet bekostigde studenten bestaan uit een drietal categorieën, zijnde (aantallen 2013):

1. studenten die reeds een bachelor- of mastergraad behaald hebben (248)
2. studenten waarvan hun inschrijving geen eerste inschrijving is (501)
3. studenten die niet voldoen aan de nationaliteitsvereiste en of woonplaatsbeginsel en overige (314).

De studenten van categorie 1 en 3 betalen zelf de lasten (instellingscollegegeld). De studenten in categorie 2 krijgen "om niet" onderwijs (1,5%).

1.4 Treasury

De hogeschool heeft een vastgesteld Treasurystatuut (oktober 2010). Het beleid is gericht op het optimaliseren van de financieringsstructuur van de hogeschool en het beperken van financiële risico's. De tijdelijk niet benodigde middelen zijn belegd in risicomijdende deposito's en/of spaarrekeningen.

1.5 Verslaggeving Helderheid

Met de 'Helderheidsnotities' die in 2003 verschenen zijn een aantal thema's benoemd waar in de jaarrekening aandacht aan dient te worden besteed. De thema's voor het HBO zijn:

- Uitbesteding van onderwijs,
- Investeren van publieke middelen in private activiteiten,
- Bekostiging van buitenlandse studenten en
- Bekostiging van maatwerktrajecten.

Uitbesteding van onderwijs, en dan zoals bedoeld aan een (niet) bekostigde instelling, vindt niet plaats. Onder eigen verantwoordelijkheid van de hogeschool vindt verregaande samenwerking plaats met het Scheepvaart- en Transport College (STC) respectievelijk de ROC's Albeda en Zadkine. De samenwerking met het STC betreft specifiek op de haven gerichte opleidingen. Verder wordt samengewerkt met de ROC's Albeda en Zadkine met betrekking tot de AD-opleidingen. Er is hier geen sprake van uitbesteding. De opleidingen zijn van de hogeschool, ze worden gegeven door de hogeschool in gebouwen van zowel het STC als van de hogeschool.

Investeren van publieke middelen in private activiteiten vindt niet plaats. De hogeschool werkt met en binnen het vastgestelde kader privaat. Hiermee wordt zeker gesteld dat alle kosten en investeringen die voor private activiteiten worden gemaakt volledig aan die activiteiten worden toegerekend. De private reserve ultimo 2013 is toereikend om het verlies van de contractactiviteiten te dragen.

Bekostiging van buitenlandse studenten vindt slechts plaats binnen de daartoe bestemde regels. Er zijn uitwisselingsovereenkomsten met buitenlandse instellingen gesloten voor Nederlandse studenten die op uitwisseling gaan en vice versa. Voor het overzicht van de uitwisselingsovereenkomsten verwijzen wij naar het niet-financiële jaarverslag.

De hogeschool komt de niet EER-studenten tegemoet door bij te dragen in de huurkosten van de huisvesting.

Voor zoverre er sprake is van bekostiging van maatwerktrajecten vindt dit plaats binnen de private activiteiten. Binnen de uitvoering van de publiek bekostigde opleidingen worden geen maatwerktrajecten uitgevoerd.

1.6 Vooruitblik

Voor 2014 geeft het Focus-programma de strategische aandachtspunten voor de hogeschool weer. De financiële vertaling hiervan heeft in de begroting 2014 zijn weerslag gekregen.

De belangrijkste punten:

1. Fors investeren in onderwijs. De begrote personeelslast docenten stijgt met 8 miljoen euro naar 109 miljoen euro in 2014. Dit betekent dat er 126 fte docenten bijkomen ten opzichte van de begroting 2013.
2. Om dit mogelijk te maken worden de begrotingsposten voor ondersteunend personeel, personeel niet in loondienst en beheerslasten flink naar beneden bijgesteld, ook voor de komende jaren. Dit betekent dat ondersteunende werkzaamheden anders moeten worden georganiseerd. Dit zal dus voor 2014 en de jaren daarna een belangrijke opgave zijn.
3. Het economische klimaat van dit moment is onrustig. Hieruit volgt dat de baten de komende jaren onder druk kunnen komen. Vanuit risicomanagement gezien kan de flexibele schil gebruikt worden om schommelingen op te vangen. In de begroting 2014 is deze, inclusief personeel niet in loondienst 30%. Het streven is om dit percentage in 2015 terug te brengen naar 20%. Vooralsnog heeft het onderwijs de steun van de politiek. De hogeschool heeft hierop ingespeeld door in 2014 de baten met 2 miljoen euro te verhogen om meer docenten aan te stellen. HR durft dit risico te nemen op basis van het resultaat in de afgelopen jaren. Hier tegenover staat de opgave om vanaf januari alle opgenomen docent vacatures adequaat te vervullen. Uit het verleden weten we dat daar vertraging mogelijk is. Voor de jaren na 2014 gaan we uit van gelijkblijvende bekostiging vanuit de overheid en van stabilisering van het studenten aantal.
4. Op basis van het voorgaande kan gesteld worden dat deze begroting een solide onderbouwing kent. Alle budgethouders zijn betrokken, alle voorzienbare verplichtingen en bekende voorgenomen investeringen zijn verwerkt. De financiële positie van hogeschool blijft goed.

Begroting 2014

(x € 1000)

Baten

Normatieve rijksbijdrage	174.636
Aanvullende rijksbijdrage	14.467
College- en examengelden	56.300
Opbrengsten werk voor derden	3.673
Opbrengst private activiteiten	6.603
Overige opbrengsten	4.414
Overige baten	<u>2.838</u>
Totaal	<u>262.931</u>

Lasten

- primaire personele Lasten	168.463
- personeel niet in loondienst	18.060
- overige personeelslasten	<u>11.484</u>
Totaal personele lasten	198.007
Huisvestingslasten	15.872
Beheerslasten	28.165
Overige lasten	4.244
Uitbesteed onderwijs	337
Afschrijvingen	<u>16.047</u>
Totaal	<u>262.672</u>
Exploitatieresultaat voor financiële baten en lasten	259
Financiële baten en lasten	<u>250</u>
Exploitatieresultaat na financiële baten en lasten	<u>509</u>

1.7 Continuïteitsparagraaf

De Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO) is gewijzigd. Dit betekent dat, met ingang van 2013, de continuïteitsparagraaf een vast onderdeel is van het jaarverslag.

De continuïteitsparagraaf gaat in op de wijze waarop het bestuur omgaat met de financiële gevolgen van het gevoerde en te voeren beleid. Ook wordt zicht geboden op het verwachte exploitatieresultaat in de komende jaren en de ontwikkeling van de vermogenspositie.

De continuïteitsparagraaf is opgebouwd uit de Gegevensset (A) en Overige Rapportages.

A1. Kengetallen

Kengetal (stand 31/12)	2013	2014	2015	2016
Personele bezetting:	2.387	2.375	2.356	2.366
Management/directie	206	199	194	194
Onderwijzend personeel	1.397	1.421	1.435	1.438
Wetenschappelijk personeel	22	21	21	21
Overige medewerkers	762	734	716	713
Studentaantallen	32.882	31.450	31.100	31.100
Onderwijzend personeel/Totaal	58,5%	59,8%	60,9%	60,8%

Toelichting op de kengetallen

- in het kader van het Focusprogramma wordt gewerkt aan een afname van de functies management/directie en overige medewerkers. Daarnaast is het de bedoeling dat het personeel niet in loondienst en de beheerslasten worden afgebouwd. De vrijkomende ruimte wordt ingezet voor onderwijzend personeel. Het onderwijzend personeel neemt toe, zowel in absolute als procentuele zin. De Hogeschool is gestart met een project met als doel de dienstverlening van de ondersteunende diensten en bedrijfsbureaus te verbeteren. Wat de uitwerking daarvan is op de formatie was op het moment van schrijven nog niet bekend.
- de totale studentaantallen (inclusief nieuwe instroom) zijn in 2013 32.882. Voor 2014 en verder zijn de studentaantallen conform de meerjarenbegroting 2014 opgenomen.
- voor de nabije toekomst is onderzoek gestart naar noodzakelijke en gewenste aanpassingen op de locatie Kralingse Zoom. De huisvestingslasten dalen als gevolg van het afstoten van huurlocaties.

A2. Balans

ACTIVA	2013	2014	2015	2016
VASTE ACTIVA				
Immateriële VA				
Materiële VA	113.922	114.152	111.539	113.336
Financiële VA	0	0	0	0
TOTAAL VASTE ACTIVA	113.922	114.152	111.539	113.336
VLOTTENDE ACTIVA	57.779	52.567	51.195	46.991
TOTAAL ACTIVA	171.701	166.719	162.734	160.327
PASSIVA				
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	50.284	50.799	50.818	50.566
Bestemmingsreserve publiek	17.256	17.256	17.068	17.659
Bestemmingsfonds publiek	92	92	92	92
Bestemmingsfonds privaat	223	217	386	640
Totaal EIGEN VERMOGEN	67.855	68.364	68.364	68.957
VOORZIENINGEN	12.717	10.539	10.053	10.053
LANGLOPENDE SCHULDEN	0	0	0	0
KORTLOPENDE SCHULDEN	91.129	87.816	84.317	81.317
TOTAAL PASSIVA	171.701	166.719	162.734	160.327

Toelichting op de balans

- de raming van de noodzakelijke en gewenste aanpassingen op de locatie Kralingse Zoom zijn verwerkt in de meerjareninvesteringen vanaf 2016 (30 miljoen euro). De meerjareninvesteringen kunnen worden gefinancierd uit eigen middelen.
- de resultaten vanuit de Staat van Baten en Lasten zijn verwerkt in het Eigen Vermogen.
- de voorzieningen asbestverwijdering en reorganisatie private activiteiten dalen in 2014 en 2015 naar nihil. De overige voorzieningen zijn naar verwachting stabiel.

Hogeschool Rotterdam beschikt niet over een bestemmingsfonds privaat. Daarom is onder deze noemer de bestemmingsreserve privaat ondergebracht.

A3. Staat/Raming van Baten en Lasten

BATEN	2013	2014	2015	2016
Rijksbijdrage	190.066	189.103	183.999	184.413
Overige overheidsbijdragen en subsidies	2.803	2.838	2.838	2.838
Overige baten	75.926	70.990	70.022	70.575
TOTAAL BATEN	268.795	262.931	256.859	257.826
LASTEN				
Personeelslasten	196.177	198.007	192.802	193.521
Afschrijvingen	15.232	16.047	17.320	17.080
Huisvestingslasten	18.236	15.872	15.155	15.015
Overige lasten	34.574	32.746	31.732	31.737
TOTAAL LASTEN	264.219	262.672	257.009	257.353
Saldo Baten en lasten	4.576	259	-150	473
Saldo financiële bedrijfsvoering	-614	250	150	120
Saldo buitengewone baten en lasten	-96	0	0	0
TOTAAL RESULTAAT	3.866	509	0	593
Lasten DOP/lasten DOP+AOP	62,6%	64,9%	65,5%	65,7%

Toelichting op de meerjarenraming van baten en lasten

- De totale studentaantallen (inclusief nieuwe instroom) zijn voor de berekening van de Rijksbijdrage vanaf 2013 stabiel gehouden. De daling in de rijksbijdrage voor 2015 wordt veroorzaakt door een daling in het aantal behaalde graden in 2013.
- De overige baten nemen in 2014 ten opzichte van 2013 af met 3,9 miljoen euro. Dit wordt grotendeels verklaard door twee posten: het Waarborgfonds (uitkeren inleg en vrijval voorziening 3,1 miljoen euro) en het afbouwen van de (verwachte) private activiteiten (1,3 miljoen euro) in het kader van het Focusprogramma.
- In het Focusprogramma is vastgesteld dat er fors in het onderwijs geïnvesteerd moet worden. De begrote personeelslast docenten stijgt ten opzichte van 2013 met 8 miljoen euro naar 109 miljoen euro in 2014. In 2016 zijn de lasten gestegen naar ruim 110 miljoen. Dit betekent dat er 126 fte docenten bijkomen ten opzichte van de begroting 2013. Om dit mogelijk te maken worden de begrotingsposten voor ondersteunend personeel, personeel niet in loondienst en beheerslasten flink naar beneden bijgesteld, ook voor de komende jaren. Dit betekent dat ondersteunende werkzaamheden anders moeten worden georganiseerd. Dit zal voor 2014 en de jaren daarna een belangrijke opgave zijn.
- Voor de nabije toekomst is onderzoek gestart naar noodzakelijke en gewenste aanpassingen op de locatie Kralingse Zoom. De aanpassingen op deze locatie worden gefinancierd uit eigen middelen. De afschrijvingslasten nemen toe als gevolg van toenemende afschrijvingen van onroerend goed. De huisvestingslasten dalen als gevolg van het afstoten van huurlocaties.

B1. Intern risicobeheersings- en controlesysteem

Het College van Bestuur en de Raad van Toezicht komen eens per kwartaal samen om (onder andere) de financiële gang van zaken te bespreken. Daarnaast bespreekt het College van Bestuur periodiek (minimaal eens per kwartaal) de uitputting van de middelen ten opzichte van de begroting met de directies van de hogeschool. Vanaf 2014 wordt dit een vast onderdeel in de overleggen met de directies en is de frequentie hoger dan eens per kwartaal.

B2. Risico's en onzekerheden

In het kader van het risicobeheersings- en controlesysteem is in 2013 het risicoregister opnieuw beoordeeld en hebben er een aantal aanpassingen plaatsgevonden. Dit heeft erin geresulteerd dat in de top-5 integrale veiligheid en informatievoorziening zijn opgenomen. Het imago is nadrukkelijk gekoppeld aan social media en rendement is gekoppeld aan kwaliteit. Ten opzichte van de vorige top-5 zijn huisvesting en regelgeving en toezicht als onderwerp verdwenen.

De top-5 ziet er als volgt uit:

1. rendement en kwaliteit
2. social media en imago (reputatie)
3. integrale veiligheid
4. informatievoorziening
5. bekostiging.

Rendement en kwaliteit

In december 2012 is in het kader van Focus tot doel gesteld het voltijd bacheloronderwijs kwalitatief te verbeteren. Dit moet leiden tot een hogere studenttevredenheid en een verhoging van het studierendement.

Social media en imago

Door technische ontwikkelingen (YouTube, Facebook, Twitter) kan ieder incident leiden tot een niet gewenste uitvergroting. In 2014 wordt webcare ingezet om de actualiteiten te kunnen volgen.

Integrale veiligheid

Nadrukkelijk meer aandacht voor de gevolgen van calamiteiten door middel van grootscheepse oefeningen op het gebied van crisismanagement helpen de integrale veiligheid te vergroten.

Informatievoorziening

Met het verder operationaliseren van het bestuurlijke managementinformatiesysteem (BMI) wordt voorzien in de informatiebehoefte van en betere sturing door gebruikers.

Bekostiging

Dit punt blijft net als in voorgaande jaren een beheersbaar risico.

- De financiële crisis is nog steeds niet ten einde. Dit kan tot gevolg hebben dat er minder Rijksbijdrage ter beschikking wordt gesteld aan de hogescholen. Voorlopig lijkt de politieke wil er te zijn om het onderwijs te ontzien. Van studenten wordt een steeds grotere eigen bijdrage verlangd. De invoering van een sociaal leenstelsel en het mogelijk versoberen/intrekken van de ov-studentenkaart is onderwerp van gesprek. De verwachting is dat een deel van de studenten zal stoppen met hun studie of niet aan een opleiding gaat beginnen.
- Prestatieafspraken. Een selectief deel van de Rijksfinanciering, is bedoeld om de voorstellen voor verbetering van het onderwijs versneld te kunnen invoeren. In het slechtste scenario vervalt 2% van de Rijksbijdrage op termijn.
- Het Focusprogramma betreft onder andere een herziening van het deeltijdonderwijs en de private activiteiten en het instellen van een numerus fixus bij enkele opleidingen. Dit kan een neerwaarts effect hebben op de studentenaantallen en daarmee ook op de bekostiging. Wanneer dit het geval is, leidt dit wellicht tot een bijstelling van onder andere overhead en huisvesting. De toename van de Ad-studenten zal de eventuele daling opheffen.

In 2013 zijn de effecten van Focus verder uitgewerkt in scenario's die ook met de Raad van Toezicht zijn besproken.

B3. Rapportage toezichthoudend orgaan

Financiën

De Raad van Toezicht verleende goedkeuring aan een nota Financieel Beleid. In deze nota zijn de hoofdlijnen van het financiële beleid vastgelegd. Daartoe behoren de begrotings- en verantwoordingsprocedures en de verhoudingsgetallen bij de allocatie van middelen binnen de instelling.

Relevante kengetallen zijn:

- ✓ huisvesting 8% van Rijksbijdrage en Collegegelden
- ✓ solvabiliteit: bandbreedte 30 - 40%
- ✓ liquiditeitspositie: ten minste € 10 miljoen.
- ✓ Het EV dient dusdanig te stijgen dat over een periode van 3 jaar de inflatiestijging gecorrigeerd wordt.

Bij de stukken van de Raad van Toezicht wordt bij iedere vergadering een overzicht gevoegd van de stand van zaken van de uitputting van de middelen ten opzichte van de begroting zodat, na voorbereidend overleg in de Auditcommissie, de raad in staat is de financiële gang van zaken te volgen.

1.8 Overzicht declaraties bestuursleden verslagjaar 2013

(bedragen x € 1,-)

Naam	Representatiekosten	Reis- en verblijfkosten	Overige	Totaal
G. van Drielen	€ 1.275		€ 47	€ 1.322
J.G. Roelof	€ 100		€ 55	€ 155
M.J.G. Bormans	€ 235		€ 38	€ 273

In bovenstaand overzicht zijn de gedeclareerde kosten, via declaraties en creditcards, opgenomen.

Rotterdam, 15 mei 2014

het College van Bestuur,
drs. M.J.G. Bormans (voorzitter)

2. Verslag van de Raad van Toezicht

Vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht op 21 maart 2014.

Jaarverslag 2013 van de Raad van Toezicht

Samenstelling

De Raad van Toezicht van Hogeschool Rotterdam bestond eind 2013 uit de volgende leden:

- ▶ De heer drs. C.A.C.M. Oomen
- ▶ Mevrouw mr. W. Sorgdrager (voorzitter a.i.)
- ▶ De heer drs. G.H.J. van der Vegt (voorzitter met ingang van 1 januari 2014)
- ▶ Mevrouw drs. J.W.A. Verlaan
- ▶ De heer drs. C.W. van der Waaij RA.

	(Hoofd-)functies en relevante nevenfuncties (gegevens per 31 december 2013)
Drs. C.A.C.M. Oomen Leeftijd: 65 jaar. Benoemd per 1 mei 2009; nieuwe termijn van vier jaar per 1 januari 2013.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lid Raad van Toezicht SGZ ▶ Lid Raad van Commissarissen HSK Groep B.V. ▶ Lid Raad van Commissarissen Brainova Ventures B.V. ▶ Lid Raad van Commissarissen Greenfield Capital Fund III B.V. ▶ Voorzitter Raad van Bestuur OWM DSW Zorgverzekeraar U.A. en OWM "Stad Holland Zorgverzekeraar" U.A. . ▶ Voorzitter Facilitaire Stichting Gezondheidszorg ▶ Voorzitter Raad van Commissarissen Rotra ▶ Voorzitter Raad van Commissarissen Tjip B.V.
Mw. mr. W. Sorgdrager Leeftijd: 65 jaar. Benoemd per 1 mei 2008; nieuwe termijn van vier jaar per 1 januari 2012.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lid Raad van State ▶ Lid bestuur Stichting Arbo Unie ▶ Lid Raad van Toezicht van het Leids Universitair Medisch Centrum ▶ Lid programmaraad Trendbureau Overijssel ▶ Voorzitter ensemble Asko / Schönberg ▶ Voorzitter Multatuli Huis ▶ Voorzitter Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten en Filmtheaters
Mw. drs. J.W.A. Verlaan Leeftijd 65 jaar. Benoemd per 1 januari 2012.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Directeur en eigenaar van 'De Ontmoeting', Adviesbureau voor de connectie tussen verschillende domeinen: diversiteitsbeleid, wijkontwikkeling, onderwijs ▶ Bestuurslid van de stichting Cosmicus (onderwijs en diversiteit) ▶ Voorzitter van de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties ▶ Lid Raad van Toezicht Nederlands Philharmonisch Orkest ▶ Lid bestuur Leerorkest ▶ Lid van het bestuur van het keurmerk 'Blik op Werk' ▶ Lid van de raad van commissarissen van woningbouwcorporatie Ons Doel te Leiden (sinds najaar 2012). ▶ Voorzitter Wijkvereniging Meerburg in Leiden ▶ Voorzitter van het muziektheatergezelschap Via Berlin (sinds mei 2012)

<p>Drs. G.H.J. van der Vegt Leeftijd 60 jaar. Benoemd per 1 oktober 2013.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lid van diverse comités van aanbeveling goede doelen ▶ Landelijk Bestuur KHN, penningmeester ▶ President-Commissaris / Gedelegeerd Commissaris / Grootaandeelhouder Ahoy Rotterdam ▶ Marathon Rotterdam / Like2Run (voorzitter bestuur) ▶ Feyenoord Rotterdam (lid Raad van Commissarissen) ▶ Voorzitter Kamer van Koophandel Regio Rotterdam ▶ Voorzitter Clean Tech Delta
<p>Drs. C.W. van der Waaij RA Leeftijd 62 jaar. Benoemd per 1 januari 2010; nieuwe termijn van vier jaar per 1 januari 2014.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Lid Raad van Commissarissen Rabobank Rotterdam ▶ Lid Raad van Toezicht Catharinaziekenhuis Eindhoven ▶ Lid Raad van Commissarissen Koninklijke Ahrend BV ▶ Lid Bestuur "Stichting Vrienden van de Nederlandse Bachvereniging" ▶ Lid van het bestuur van de Vereniging Achmea Lid van het bestuur (penningmeester) van de Vereniging Toezichhouders Hogescholen ▶ Voorzitter Raad van Bestuur Nederlands Normalisatie Instituut (NEN) ▶ Voorzitter Raad van Commissarissen Unilever Nederland Holdings BV

Rooster van aftreden

Het volgende rooster van aftreden was per 31 december 2013 van toepassing:

- ▶ 1 januari 2016: Mw. W. Sorgdrager en Mw. J.W.A. Verlaan
- ▶ 1 januari 2017: C.A.C.M. Oomen
- ▶ 1 januari 2018: C.W. van der Waaij
- ▶ 1 oktober 2017: G.H.J. van der Vegt.

Het voordrachtsrecht voor de Centrale Medezeggenschapsraad betreffende één van de leden van de Raad van Toezicht op grond van de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) is geëffectueerd per 1 januari 2012 door de voordracht en de benoeming van Mw. Verlaan.

De zittingstermijn van leden van de Raad van Toezicht is vier jaar. Leden zijn één keer terstond herbenoembaar.

Het zogenaamde puntenstelsel op grond van de Wet Bestuur en Toezicht, die per 1 januari 2013 van kracht werd, had effect op de samenstelling van de Raad van Toezicht. De heer J.F. de Haas was lid van de Raad van Toezicht vanaf 1 januari 2011. Hij aanvaardde per 1 april 2013 de functie van Lid Raad van Commissarissen Havenbedrijf Amsterdam N.V. Omdat met deze nieuwe functie het aantal toegestane nevenfuncties zou worden overschreden, legde hij het lidmaatschap van de Raad van Toezicht van de hogeschool neer.

De heer Van der Waaij liet weten dat hij, in verband met de benoeming per 1 juli 2013 in de functie van Voorzitter van de Raad van Commissarissen van Unilever Nederland Holdings BV, met ingang van die datum niet langer beschikbaar kon zijn als voorzitter van de Raad van Toezicht. Hij continueerde zijn betrokkenheid bij de hogeschool door verder te gaan als lid van de Raad van Toezicht.

Mw. Sorgdrager werd bereid gevonden in de periode van 1 juli 2013 tot en met 31 december 2013 de functie van voorzitter van de Raad van Toezicht op een ad-interimbasis op zich te nemen.

Met de bovenstaande ontwikkelingen was er een vacature voor het lidmaatschap van de Raad van Toezicht en diende ook het voorzitterschap opnieuw te worden bezet. De heer Van der Vegt werd bereid gevonden om per 1 oktober 2013 toe te treden als lid van de Raad van Toezicht, om daarna met ingang van 1 januari 2014 voorzitter te worden.

De lidmaatschapstermijn van de heer Van der Waaij liep af per 31 december 2013. Gelet op het feit dat hij slechts één termijn van vier jaar deel uitmaakte van de raad, was een herbenoeming van de heer Van der

Waaij mogelijk. De raad maakte van deze mogelijkheid graag gebruik en besloot hem te herbenoemen. De nieuwe termijn van vier jaar is ingegaan op 1 januari 2014.

De raad besloot de statutenbepaling inzake het rooster van aftreden te flexibiliseren, zodat bij tussentijdse benoemingen een termijn bepaald kan worden en niet langer automatisch de termijn van de voorganger van toepassing is. De procedure tot het verlenen van instemming hierover door de centrale medezeggenschapsraad kon niet in het verslagjaar worden afgerond.

Bezoldiging

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen voor hun werkzaamheden een bezoldiging. Met de per 1 januari 2013 van kracht geworden Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT), kwam er ook een wettelijk maximum voor de bezoldiging van toezichthouders. Voor de sector Hoger BeroepsOnderwijs werd er, binnen de grenzen van deze wet, een bezoldigingsadvies voor toezichthouders, dat opgesteld was door de Hay Group, vastgesteld. De Raad van Toezicht besloot, vooralsnog voor het jaar 2013, de eind 2012 bestaande vergoedingsregeling te bestendigen. De bedragen waren:

- voor de voorzitter € 10.900 per jaar.
- voor de leden € 7.600 per jaar.

Per 2013 werden deze bedragen btw-plichtig. Besloten werd de vergoedingsbedragen per 2013 als brutobedragen te hanteren.

Voor een aantal leden is uitbetaling gedaan conform een fictief dienstverband, waarbij er additioneel werkgeverslasten zijn betaald. Andere leden kozen voor betaling op factuur.

Profielschets

De profielschets voor de leden van de Raad van Toezicht luidt als volgt:

- ▶ langdurige bestuurservaring
- ▶ regionale/landelijke bekendheid
- ▶ beschikkend over een relevant relatienetwerk
- ▶ binding met de regio
- ▶ geen 'conflicting interests'.

Door middel van spreiding over de leden zou zo veel mogelijk een mix van deskundigheden en maatschappelijke sectoren moeten worden bewerkstelligd:

- ▶ financiën
- ▶ gezondheidszorg
- ▶ kunsten
- ▶ bedrijfsleven
- ▶ openbaar bestuur
- ▶ haven/industrie.

Minimaal één van de leden van de Raad van Toezicht is een zogenoemde financieel expert, hetgeen inhoudt dat deze persoon relevante kennis en ervaring heeft opgedaan in de financiële bedrijfsvoering bij naar omvang gelijkwaardige rechtspersonen.

Er wordt gestreefd naar een redelijke mix van actieven en niet-actieven (d.w.z. werkzaam in een maatschappelijke functie, respectievelijk een maatschappelijke functie beëindigd hebbend).

Er wordt gestreefd naar een redelijke mix van mannen en vrouwen (d.w.z. naar ten minste één van beiderlei kunne).

De volgende relaties zijn onverenigbaar met de gewenste onafhankelijkheid:

- ▶ leden van de Raad van Toezicht die in dienst zijn bij andere hogescholen
- ▶ leden van de Raad van Toezicht die een dienstbetrekking hebben bij één van de externe toezichthouders (zoals bijvoorbeeld de accountant) van de hogeschool.

Ter gelegenheid van het voorbereiden van de voordracht door de CMR van één van de leden van de Raad van Toezicht is er in 2011 overleg geweest over eventuele aanpassing van de profielschets. Tot een aanpassing werd toen evenwel niet besloten. Ook in het verslagjaar heeft geen aanpassing plaatsgehad.

Governancestructuur

De Raad van Toezicht heeft de in 2006 vastgestelde governancestructuur geëvalueerd en kwam tot het besluit om een commissiestructuur in te voeren. Besloten werd om een auditcommissie, een selectie- en remuneratiecommissie en een onderwijscommissie in te stellen. Als leden van de commissies werden benoemd:

- ▶ auditcommissie: de heren Oomen en de Haas (vanuit de Raad van Toezicht) en de heer Roelof (vanuit het College van Bestuur). Na zijn vertrek werd de heer De Haas opgevolgd door de heer van der Waaij. De commissie vergaderde twee keer.
- ▶ selectie- en remuneratiecommissie: Mw. Sorgdrager en de heer Van der Waaij (vanuit de Raad van Toezicht) en de heer Bormans (vanuit het College van Bestuur). Met het aantreden van de heer Van der Vegt nam deze de plaats van de heer Van der Waaij in deze commissie over. Deze commissie vergaderde één keer.
- ▶ onderwijscommissie: Mw. Verlaan (vanuit de Raad van Toezicht) en de heer Bormans (vanuit het College van Bestuur). Aan het einde van het jaar werd besloten dat ook de heer Van der Waaij lid van deze commissie zou zijn. De commissie vergaderde één keer.

De Raad van Toezicht nam kennis van de aanbevelingen vanuit de Vereniging Hogescholen die opgesteld waren naar aanleiding van het rapport van de commissie C. van Montfort 'Goed bestuur in het HBO' (april 2012). Dit leidde bij besluit d.d. 9 juli 2013 tot een aanpassing van het Protocol van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. Daarin werden nieuwe zaken geregeld of opnieuw geregeld:

- ▶ reglementen voor de commissies
- ▶ de beoordelingsprocedure van het College van Bestuur
- ▶ het periodiek beoordelen van de Raad van Toezicht met een extern persoon
- ▶ een samenwerkingsstatuut
- ▶ de ondersteuning
- ▶ de horizontale dialoog
- ▶ een escalatieladder
- ▶ de vergadercyclus.

Ten aanzien van één onderwerp uit de branchecode werd besloten geen aparte regeling op te stellen. Het betrof de kennisvalorisatie. Ten aanzien van dit onderwerp werd besloten, gezien de beperkte middelen die de hogeschool ter beschikking staan, onderwijs en daarop afgestemd onderzoek, te doen prevaleren, om zodoende recht te doen aan haar missie. Derhalve besloot de hogeschool geen kennisvalorisatiedocument op te stellen.

Nadat op 3 oktober 2013 de besluitvorming over het onderwerp door een bindingsbesluit van de Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen was afgerond, is er andermaal gekeken naar de vraag welke aanpassingen alsnog zouden moeten worden doorgevoerd. Dit leidde tot een beperkte lijst van aanvullende onderwerpen, waaronder het risicoregime alsmede de periode gedurende welke de externe accountant aan de instelling is verbonden. Besloten werd om de formele regelingen hieraan aan te passen. Ook werd besloten het gemeenschappelijke protocol voor de Raad van Toezicht en het College van Bestuur om te vormen tot twee separate regelingen. Het daaruit voorkomende besluitvormingstraject kon in het verslagjaar niet meer worden afgerond.

Onafhankelijkheid

De leden van de Raad van Toezicht zijn onafhankelijk in de betekenis van de branchecode governance. Zij kunnen onafhankelijk van elkaar, van het College van Bestuur en van welk deelbelang dan ook kritisch opereren.

Geen lid van de Raad van Toezicht, dan wel zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind of bloed- of aanverwant tot in de tweede graad

- ▶ is in de vijf jaar voorafgaande aan de benoeming tot lid van de Raad van Toezicht werknemer of lid van het College van Bestuur van de hogeschool (inclusief gelieerde rechtspersonen) geweest;
- ▶ heeft een financiële vergoeding van de hogeschool of van aan haar gelieerde vennootschap ontvangen, anders dan de vergoeding die voor de als lid van de Raad van Toezicht verrichte werkzaamheden wordt ontvangen;
- ▶ was bestuurslid van een vennootschap dan wel een grote rechtspersoon waarin een lid van het College van Bestuur van de hogeschool lid van de Raad van Commissarissen respectievelijk de Raad van Toezicht is;
- ▶ was werkzaam bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie of het ministerie van Economische Zaken;
- ▶ hield een aandelenpakket van ten minste tien procent in een aan de hogeschool gelieerde vennootschap.

Van besluitvorming waarbij tegenstrijdige belangen van leden van de Raad van Toezicht of van leden van het College van Bestuur aan de orde zijn geweest, was geen sprake.

Werkzaamheden

De raad vergaderde in het verslagjaar zes keer: op 11 maart, 23 april, 18 juni, 30 september, 7 november en 19 december.

Twee vergaderingen vonden plaats op een locatie van opleidingen. Daarbij werd een presentatie verzorgd door de directeur van het Instituut Financieel Management, respectievelijk de Rotterdam Academy.

Leden van de raad gaven 'acte de présence' bij de opening van het cursusjaar 2013/2014.

De Raad van Toezicht besloot om in de komende periode de contacten binnen de hogeschool te intensiveren door werkbezoeken te organiseren bij de instituten. Daartoe werd een rooster vastgesteld.

De aangelegenheden waarmee de raad zich in de vergaderingen bezighield worden hieronder beschreven.

College van Bestuur; samenstelling en remuneratie

Gedurende het gehele verslagjaar bestond het College van Bestuur uit de heren Bormans (voorzitter), Van Drielen en Roelof. Van de nieuwe portefeuilleverdeling van het college, alsmede van de wijziging daarvan per 1 oktober 2013 werd kennis genomen. Juist voor de jaarwisseling werd bekend dat de heer van Drielen per 1 april 2014 een nieuwe functie heeft aanvaard als voorzitter van het College van Bestuur van SCO Haaglanden.

Het remuneratiebeleid bestond in 2013 uit de invoering van de per 1 januari 2013 van kracht geworden Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector. De heer Van der Waaij participeerde in het Platform van toezichthouders van hogescholen. In opdracht van dit platform werd door de Hay Group een beloningscode ontworpen die in de nieuwe kaders zou kunnen functioneren. Deze beloningscode werd vastgesteld.

Beleidsprogramma Focus

In vervolg op de vergadering van 17 december 2012, waarin het College van Bestuur het voorgenomen Focus-programma met de Raad van Toezicht besprak, werden in 2013 de ontwikkelingen ten aanzien van dit programma besproken. In het Focus-programma neemt (de kwaliteit van) het bacheloronderwijs een centrale positie in. In een extra vergadering werd besproken welke de verwachte ontwikkelingen op middellange termijn voor de financiële situatie van de hogeschool zijn. Hoewel deze ontwikkelingen zich niet met zekerheid laten voorspellen, is de verwachting dat de grotere selectiviteit bij de toelating van studenten gecompenseerd zal worden door een verbeterd rendement en dat daarmee de financiële uitkomst budgettair neutraal zal zijn.

In de loop van het jaar volgden rapportages over deelonderwerpen, zoals het toelatingsbeleid, de reglementering, de contractactiviteiten.

Kwaliteitsprofiel

In de maartvergadering nam de Raad van Toezicht kennis van de ervaringen van de heren A. Bakker en R. van der Dussen van Capgemini bij een onderzoek naar de werksfeer van één van de onderwijsinstituten. De aanbevelingen van dit rapport om tot verbeteringen te komen zijn door het College van Bestuur integraal overgenomen. Een aanbeveling van de onderzoekers aan de Raad van Toezicht was om de ontwikkelingen in de hogeschool te monitoren door regelmatige rapportages over een aantal vaste thema's. De raad nam deze aanbeveling over. Dit leidde tot het Kwaliteitsprofiel (ook wel de Big Five genoemd), bestaande uit:

- ▶ positie in de Keuzegids Hoger Onderwijs;
- ▶ oordelen van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
- ▶ studenttevredenheid (Nationale Studentenenquête)
- ▶ Studiesucces
- ▶ medewerkerstevredenheid.

Dit kwaliteitsprofiel wordt steeds geactualiseerd op basis van nieuwe gegevens en aan de orde gesteld in de vergaderingen.

Financiën

De Raad van Toezicht verleende goedkeuring aan een nota Financieel Beleid. In deze nota zijn de hoofdlijnen vastgelegd van het financiële beleid. Daartoe behoren de begrotings- en verantwoordingsprocedures en de verhoudingsgetallen bij de allocatie van middelen binnen de instelling. Relevante kengetallen zijn: huisvesting 8% van Rijksbijdrage en Collegegelden, solvabiliteit: bandbreedte 30 – 40%, liquiditeitspositie: ten minste € 10 mln.

Gaandeweg het begrotingsjaar werd, in lijn met het Focus-programma, wanneer er additionele middelen werden toegekend, het accent bij de uitgaven gelegd op het toewijzen van middelen ten behoeve van het aanstellen van docenten.

De Raad van Toezicht keurde in zijn vergadering d.d. 18 juni 2013 het Jaarverslag 2012 van het College van Bestuur goed. Ook de Jaarrekening 2012 en de Management Letter over dat jaar van de accountant Ernst & Young werden in die vergadering besproken. De Raad van Toezicht verleende decharge aan het College van Bestuur voor het in 2012 gevoerde beleid. De bespreking van de jaarrekening vond, zoals gebruikelijk, plaats in tegenwoordigheid van de accountants van Ernst & Young, de heren J.C. Besters RA en drs. J.A. Koorn RA.

Bij de stukken van de Raad van Toezicht was bij iedere vergadering een overzicht gevoegd van de stand van zaken van de uitputting van de middelen ten opzichte van de begroting, zodat, na voorbereidend overleg in de Auditcommissie, de raad in staat was de financiële gang van zaken te volgen.

De raad verleende in zijn vergadering d.d. 19 december goedkeuring aan de Begroting 2014. Bij de vaststelling van de begroting 2014 werd de lijn van het Focus-programma te weten relatief meer middelen voor docenten, doorgetrokken. Er werd een volgende stap gezet bij het realiseren van overheadreductie om ruimte voor extra docenten mogelijk te maken. Het ging daarbij om 126 fte formatie voor onderwijsgevend. Ook werd, gegeven de ervaring van de afgelopen jaren, waarbij er eerst in de loop van het jaar incidentele (aanvullende) rijksbijdragen kwamen, besloten een voorschot te nemen op de verwachting dat die omstandigheid zich ook het komende jaar zal voordoen.

De raad bevorderde een versnelde procedure voor de bespreking van de begroting met de centrale medezeggenschapsraad. Deze verleende nog in het kalenderjaar 2013 instemming aan de begroting 2014.

Instroom, onderwijs en kwaliteit

De instroom van nieuwe studenten vertoonde een beperkte groei (ong. 5%) ten opzichte van het voorafgaande jaar. Met name voor het assortiment aan Associate-degree-programma's was een toegenomen belangstelling.

Onderdeel van het Focus-programma was het afstoten van de private activiteiten. Een delegatie van de raad nam in een gesprek met een delegatie van directeuren kennis van de opvattingen van personeelsleden over

dit voornemen. De Raad van Toezicht nam kennis van het feit dat een tweetal keren een proces dat gericht was op overdracht daarvan aan derden niet tot overeenstemming leidde. Uiteindelijk besloot het College van Bestuur over te gaan tot het beëindigen van de commerciële onderwijsportefeuille, met uitzondering van een aantal taken die, hoewel privaat gefinancierd, behoren tot het publieke domein.

Vanuit het Piet Zwart Institute van de Willem de Kooning Academie kwam het bericht dat er in de periode 2002 tot 2008 een aantal diploma's is uitgereikt met de titel Master of Arts. Deze titel was in die periode voorbehouden aan afgestudeerden van universiteiten. Bij overleg met het Ministerie van OCW bleek dat de daar heersende opvatting was dat er een diploma van een zogenaamde Voortgezette Opleiding had behoren te zijn. De Raad van Toezicht liet zich van de ontwikkelingen op de hoogte houden. Deze waren dat er over de casus in goed overleg met OCW een rechterlijk oordeel zou worden gevraagd. Ook is er een onderzoek geweest naar mogelijke andere onjuiste masterdiploma's uit het verleden. Daarbij bleek dat er bij de Rotterdam Business School een aantal onjuiste bijlagen bij diploma's waren verstrekt. Over de wijze waarop deze zaak is afgedaan, is overleg geweest met de inspectie.

Ontwikkelingen volgend op het convenant dat met de Hogeschool Inholland werd gesloten, werden besproken. Het ging om de voorgenomen overdracht van de Pabo van de Hogeschool Rotterdam te Dordrecht aan Inholland, alsmede de overdracht van Associate-degree-programma's en van de opleidingen IBMS en IBL te Rotterdam in tegenovergestelde richting. Leden van de Raad van Toezicht werden geïnterviewd in het kader van de procedure Instellingstoets door de NVAO. De raad was verheugd met het positieve resultaat van deze toets.

De raad nam kennis van het feit dat het oordeel van de Validatiecommissie Kwaliteitszorg Onderzoek leidde tot een voorwaardelijke validatie. De validatiecommissie gaf aan dat bij de Hogeschool Rotterdam een situatie werd aangetroffen, waarin de kwaliteitszorg van het onderzoek nog volop in ontwikkeling is. Een van de redenen daarvan is dat de positionering van het onderzoek binnen de organisatie de afgelopen jaren veel veranderingen heeft gekend. Dat heeft veel aandacht gevraagd van de medewerkers, waardoor er minder aandacht beschikbaar was voor het ontwikkelen en uitvoeren van een voldragen, samenhangend en stabiel kwaliteitszorgsysteem onderzoek.

Personeelsbeleid en organisatie

Een belangrijk onderdeel van de uitkomsten van het cao-overleg was de vergrote aandacht voor het professionaliseringsvraagstuk. De raad werd op de hoogte gebracht van de aanpak van het College van Bestuur.

Met de centrale medezeggenschapsraad werd, aan de hand van een feitenoverzicht, gesproken over leeftijdsbewust personeelsbeleid.

De voorzitter van de Raad van Toezicht ontving tijdens het verslagjaar een brief, waarin een beroep gedaan werd op toepassing van de klokkenluidersregeling. Hoewel de brief afkomstig was van een oud-personeelslid en de regeling, naar strikte toepassing, niet voor deze categorie zou gelden, werd de brief overeenkomstig de regeling in behandeling genomen.

Er werd een onderzoekscommissie gevormd die hoor en wederhoor toepaste en aan het einde van het jaar een rapportage indiende. Daarin werd aangegeven dat er geen misstanden waren. De rapportage werd door de voorzitter overgenomen en de betrokkenen zijn over de uitkomst geïnformeerd.

Huisvesting

Na de ingrijpende beslissing per eind 2012 om niet over te gaan tot de ontwikkeling van de locatie Coolhaven, maar om het complex Kralingse Zoom verder in stand te houden en te verbeteren, was er in 2013 sprake van een situatie van consolidatie van de huisvestingsportefeuille. De raad werd geïnformeerd over de ontwikkelingen ten aanzien van de planvorming bij de Kralingse Zoom.

Het vraagstuk van stilleruimten op enkele locaties werd besproken. Deze ruimten, die zich in het verleden langs geleidelijke weg hadden ontwikkeld, zijn nodig toe aan herinrichting. Daarbij behoort een nieuw regime

ten aanzien van het beheer dat past bij het openbare karakter van de hogeschool. Afspraken daarover zijn in voorbereiding.

Beraad op het functioneren van de Raad van Toezicht en van het College van Bestuur

De Raad van Toezicht heeft in een apart daarvoor belegde vergadering zich (buiten tegenwoordigheid van het College van Bestuur) beraden op haar eigen functioneren, alsmede op het functioneren van het College van Bestuur en de leden daarvan.

De scholingsbehoeften van de leden van de Raad van Toezicht werden geïnventariseerd. Dit leidde tot een bijeenkomst op 19 december 2013 over het thema ethiek en integriteit. Er was vooraf een omvangrijk pakket aan rapporten beschikbaar gesteld, waaronder het rapport van de Commissie Halsema onder de titel "Een lastig gesprek," alsmede rapporten die waren opgesteld naar aanleiding van incidenten in de publieke sector. Aan de hand daarvan werd een gesprek gevoerd over risico's die zich kunnen voordoen en preventiemaatregelen op dit terrein. Een actieve aanspreekcultuur is daarvan een belangrijk onderdeel.

Contact met de Medezeggenschapsraad

Overleg over de wijze van het voeren van overleg met de centrale medezeggenschapsraad (CMR) leidde tot de afspraak dat Raad van Toezicht en CMR twee keer per jaar met elkaar zouden overleggen, een keer onder voorzitterschap van de CMR en een keer onder voorzitterschap van de Raad van Toezicht. Een van deze keren zou plaatsvinden in aanwezigheid van het College van Bestuur en een keer zonder het College erbij.

De bijeenkomsten vonden plaats op 11 maart 2013 en op 25 november 2013.

Over de wijze van vervullen van een vacant lidmaatschap in de Raad van Toezicht werd een gemeenschappelijke werkwijze overeengekomen. De beide organen bereiden de benoeming van leden als volgt voor. Voor de kandidaat die op voordracht van de CMR wordt benoemd ligt het initiatief voor het opstellen van een groslijst bij de CMR, voor andere kandidaten bij de Raad van Toezicht. Over de groslijsten wordt overleg gepleegd tussen beide voorzitters, waarbij wordt gestreefd naar overeenstemming over de te benoemen kandidaten.

Tot slot

De Raad van Toezicht spreekt zijn waardering uit voor de inzet waarmee de medewerkers, het management en het College van Bestuur van de hogeschool hun functie uitoefenen.

3 De jaarrekening 2013

3.1 Balans per 31 december 2013

(na verwerking bestemming exploitatieresultaat)

Activa

(x € 1.000)

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Vaste Activa		
Materiële vaste activa	113.922	115.985
Financiële vaste activa	<u>-</u>	<u>168</u>
	<u>113.922</u>	<u>116.153</u>
Vlottende activa		
Vorraden	106	122
Vorderingen	32.327	31.483
Liquide middelen	<u>25.346</u>	<u>34.043</u>
	<u>57.779</u>	<u>65.648</u>
Totaal activa	<u><u>171.701</u></u>	<u><u>181.801</u></u>

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
		Passiva (x € 1.000)
Eigen Vermogen	67.855	63.989
Voorzieningen	12.717	11.735
Langlopende schulden	0	11.292
Kortlopende schulden	<u>91.129</u>	<u>94.785</u>
<u>Totaal passiva</u>	<u><u>171.701</u></u>	<u><u>181.801</u></u>

3.2 Staat van baten en lasten 2013

Baten

(x € 1.000)

	Realisatie 2013	Begroting 2013	Realisatie 2012
Rijksbijdragen	190.066	185.645	178.804
Overige overheidsbijdragen en -subsidie	2.803	2.804	2.278
College-, cursus-, les- en examengelden	54.795	52.883	50.836
Baten werk in opdracht van derden	12.431	13.409	12.951
Overige baten	8.700	9.891	8.688
Totaal baten	268.795	264.632	253.557

Lasten

	Realisatie 2013	Begroting 2013	Realisatie 2012
Personeelslasten	196.177	195.173	188.794
Afschrijvingen	15.232	15.275	14.546
Huisvestingslasten	18.236	15.967	17.071
Overige lasten	34.574	35.297	32.791
Totaal lasten	264.219	261.712	253.202

Saldo baten en lasten	4.576	2.920	355
-----------------------	-------	-------	-----

Financiële baten en lasten	614-	164-	192
----------------------------	------	------	-----

<u>Resultaat</u>	3.962	2.756	547
------------------	-------	-------	-----

Belastingen	0-	-	86
-------------	----	---	----

Resultaat deelnemingen	96-	-	13
------------------------	-----	---	----

Totaal resultaat	3.866	2.756	646
-------------------------	--------------	--------------	------------

In het jaarverslag is Begroting 2013 de Gewijzigde Begroting 2013.

3.3 Kasstroomoverzicht 2013

(x € 1.000)

	2013	2012
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		
Totaal Resultaat	3.866	646
Aanpassing voor:		
Afschrijvingen	15.232	14.546
Mutaties voorzieningen	982	4.113
Interestbaten	562-	847-
Interestlasten	1.176	661
Vennootschapsbelasting	-	86-
Veranderingen in vlottende middelen		
Voorraden	16	37
Vorderingen	1.098-	1.182-
Schulden	3.469-	4.396
Totaal Kasstroom uit bedrijfsoperaties	16.143	22.284
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Ontvangen interest	816	686
Betaalde interest	1.151-	677-
	335-	9
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	15.808	22.293
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	13.381-	22.338-
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-	-
Desinvesteringen in materiële vaste activa	168	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	13.213-	22.338-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Nieuw opgenomen leningen	-	-
Aflossing langlopende schulden	11.292-	1.241-
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	11.292-	1.241-
Mutaties eigen vermogen (voor bestemmingsresultaat)	-	-
<u>Mutatie liquide middelen</u>	<u>8.697-</u>	<u>1.285-</u>

3.4 Presentatie van het financieel verslag

Dit financieel verslag is opgesteld in overeenstemming met de met ingang van het boekjaar 2008 geldende nieuwe Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Deze regeling verwijst voor de inrichting van jaarverslag en jaarrekening naar zowel BW 2 Titel 9 als de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Naast de algemeen geldende richtlijnen voor de verslaggeving is hierin voor Onderwijsinstellingen de specifieke richtlijn RJ 660 opgenomen. In de toelichting op het eigen vermogen is het onderscheid tussen publiek en privaat vermogen aangebracht.

Presentatie

De in de toelichting op de staat van baten en lasten ter vergelijking opgenomen begrote cijfers zijn ontleend aan de door het College van Bestuur van de Hogeschool Rotterdam goedgekeurde gewijzigde begroting d.d. 3 september 2013.

In de jaarrekening worden de enkelvoudige cijfers van Hogeschool Rotterdam weergegeven. Alle bedragen zijn in eenheden van duizend euro, tenzij anders vermeld.

3.5 Inrichting en grondslagen

3.5.1 Waardering van de activa en passiva

Waardering

Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Bij de eerste verwerking van financiële activa en passiva worden deze opgenomen tegen reële waarde vermeerderd met de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten. Na de eerste verwerking worden deze financiële activa en passiva gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode.

Reële waarde

De reële waarde van de financiële instrumenten is bepaald met behulp van beschikbare marktinformatie of schattingsmethoden of met behulp van algemeen aanvaarde waarderingmodellen en waarderingstechnieken.

Geamortiseerde kostprijs

De geamortiseerde kostprijs wordt bepaald door middel van de effectieve-rentemethode vermindert met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid. In de berekening wordt rekening gehouden met agio of disagio op het moment van verkrijging en transactiekosten en honoraria die een integraal onderdeel van de effectieve rentevoet zijn. In deze jaarrekening is de geamortiseerde kostprijs bij geen enkele post van toepassing.

Bijzondere waardevermindering van financiële activa

De Hogeschool Rotterdam beoordeelt op elke balansdatum of een financieel actief of een groep van financiële activa bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Bij aanwezigheid van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen wordt de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardevermindering bepaald en in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn opgenomen tegen kostprijs vermindert met een jaarlijkse lineaire afschrijving op basis van geschatte levensduur, welke bedraagt voor:

Gebouwen en terreinen:

• casco	60 jaar
• afbouw	30 jaar
• inbouwpakket en technische installaties	15 jaar
• renovaties	20 jaar
• bedrijfsaanpassingen	10 jaar
• verbouwingen	5 jaar

Inventarissen:

• meubilair en stoffering	7 en 10 jaar
• automatiseringsapparatuur	4 jaar
• overige inventaris	5 jaar

Voor zover een materieel vast actief omvangrijke bestanddelen bevat welke in economische levensduur uiteenlopen, worden deze als afzonderlijke materiële vaste activa verantwoord.

Hogeschool Rotterdam past voor de afschrijving van haar gebouwen en terreinen vanaf 2000 de componentenmethode toe.

Gebouwen en terreinen van voor 2000:

- gebouwen en terreinen 30 jaar
- gebouwen, niet oorspronkelijk voor onderwijs bestemd
inclusief oud pand HES 20 jaar

In deze kostprijs worden de kosten van groot onderhoud opgenomen zodra deze kosten zich voordoen en aan de activeringscriteria is voldaan. De boekwaarde van de te vervangen bestanddelen wordt dan als gedesinvesteerd beschouwd en ineens ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Alle overige onderhoudskosten worden direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Financiële vaste activa

Niet geconsolideerde deelnemingen waarin Stichting Hogeschool Rotterdam invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van Stichting Hogeschool Rotterdam in de netto-vermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten van de deelnemingen en haar aandeel in de directe mutaties in het eigen vermogen van de deelnemingen vanaf het moment van verwerving, bepaald volgens de grondslagen zoals vermeld in deze jaarrekening, verminderd met haar aandeel in de dividenduitkeringen van de deelnemingen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van Stichting Hogeschool Rotterdam in het resultaat van de deelnemingen opgenomen.

Indien de waarde van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt deze methode niet langer toegepast en blijft de deelneming bij ongewijzigde omstandigheden op nihil gewaardeerd. Hierbij worden andere langlopende belangen in de deelneming die feitelijk worden aangemerkt als een onderdeel van de netto-investering, ook meegenomen. Indien en voor zover geheel of ten dele voor de schulden van de deelneming wordt ingestaan respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening opgenomen. Stichting Hogeschool Rotterdam heeft zich garant gesteld tot betaling van de schulden van B.V. RDM Campus en derhalve is in de jaarrekening een voorziening gevormd voor het negatieve eigen vermogen van deze vennootschap.

Een vervolgens verkregen aandeel in de winst van de deelneming wordt pas weer verwerkt indien en voor zover het cumulatief niet-verwerkte aandeel in het verlies is ingelopen.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs, voor zover nodig verminderd met een voorziening voor incurantheid.

Vorderingen

Projecten van derden (contractcursussen) worden verwerkt onder vlottende activa en passiva. Resultaten op de projecten worden verwerkt volgens de percentage of completion method.

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, voor zover nodig verminderd met voorzieningen wegens onvolwaardigheid.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Reserves

Algemene reserve

Ten gunste c.q. ten laste van de algemene reserve wordt het na toevoeging aan de bestemmingsreserves resterende gedeelte van het publieke resultaat gebracht.

Bestemmingsfondsen

Onder de publieke bestemmingsfondsen zijn de schoolfondsen opgenomen, die niet gevormd worden vanuit de rijksbijdragen.

Bestemmingsreserves

Onder de bestemmingsreserves zijn begrepen bedragen die in het kader van de bestemming van het resultaat, vastgesteld door het bestuur, zijn gereserveerd voor specifieke doeleinden. Reserves die zijn opgebouwd uit private middelen worden als bestemmingsreserve privaat verantwoord.

Voorzieningen

Op de balans zijn voorzieningen opgenomen voor:

- verplichtingen die in rechte afdwingbaar of feitelijk zijn en,
- verplichtingen waar voor de afwikkeling een uitstroom van middelen noodzakelijk is en,
- de omvang van de verplichting waarvoor een betrouwbare schatting gemaakt kan worden.

De voorzieningen worden gevormd ten laste van het resultaat.

De personele voorzieningen zijn gewaardeerd tegen contante waarde, de overige tegen geamortiseerde kostprijs.

Pensioenen

De aan de pensioenuitvoerder te betalen premie wordt als last in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Te betalen premie dan wel de vooruitbetaalde premie per jaareinde wordt als overlopend passief respectievelijk overlopend actief verantwoord.

Voor verplichtingen naast de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie wordt een voorziening opgenomen, indien per balansdatum sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting aan de pensioenuitvoerder, het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is, en er een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de omvang van de verplichting.

Langlopende schulden

De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze wijkt niet af van de nominale waarde. Indien van toepassing is aangegeven welke zakelijke zekerheden zijn gesteld. Om het renterisico zo klein mogelijk te houden, wordt hedge-accounting toegepast, steeds resulterend in een vaste rente voor een vaste looptijd. Het kortlopend deel van de langlopende schulden wordt onder de langlopende schulden gerubriceerd.

Afgeleide financiële instrumenten

De Swaps zijn tegelijkertijd met de aflossing van de langlopende schulden beëindigd. Per saldo is hiervoor een additionele rentevergoeding van € 511.000 betaald.

Leasing / huurovereenkomsten

De beoordeling of een overeenkomst een lease bevat, vindt plaats op grond van de economische realiteit op het tijdstip van het aangaan van het contract. Het contract wordt aangemerkt als een leaseovereenkomst als de nakoming van de overeenkomst afhankelijk is van het gebruik van een specifiek actief of de overeenkomst het recht van het gebruik van een specifiek actief omvat.

De Hogeschool Rotterdam heeft alleen leaseovereenkomsten die zich kwalificeren als operational leasing/huurovereenkomsten. Hierdoor worden de lease betalingen lineair over de leaseperiode ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

3.5.2 Bepaling van het resultaat

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarin de prestatie is geleverd c.q. waarop de prestatie betrekking heeft.

De normatieve rijksbijdragen over het boekjaar worden verantwoord conform de definitieve Rijksbijdragenbrief van het ministerie, met uitzondering van de Beroepskolomgelden, Promotievouchers en gelden voor Kennisinnovatie HBO. Deze worden, voor zover er lasten zijn gemaakt, verantwoord onder de Geormerkte Rijksbijdrage. Het niet bestede deel wordt als vooruit ontvangen subsidie verantwoord op de balans.

De geormerkte rijksbijdragen worden in de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de ontwikkeling van de betreffende onderwijsprojecten. De implementatie van deze projecten wordt geacht binnen de reguliere taakomvang plaats te kunnen vinden.

De opbrengst collegegelden worden tijdsevenredig verwerkt. Onder opbrengst werk voor derden worden de opbrengsten verantwoord die voortvloeien uit contractactiviteiten. Deze activiteiten vallen buiten de primaire bekostiging.

Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien het bedrag bepaalbaar is en de ontvangst waarschijnlijk.

Rente wordt toegerekend aan de opeenvolgende verslagperioden naar rato van de resterende hoofdsom. (Dis)agio en aflossingspremies worden als rentelast aan de opeenvolgende verslagperioden toegerekend zodanig dat tezamen met de over de lening verschuldigde rentevergoeding de effectieve rente in de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt en in de balans de amortisatiewaarde van de schuld. Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd worden.

Belastingen

Acute belastingen

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat uitgaande van het geldende belastingtarief, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-affrekbare kosten.

De belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien is voldaan aan de algemene voorwaarden voor saldering.

Latente belastingen

Voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening. De latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen onder de financiële vaste activa respectievelijk voorzieningen.

3.5.3 Kasstroomoverzicht

In de jaarrekening wordt het kasstroomoverzicht opgesteld via de indirecte methode.

3.6 Toelichting op de balans 2013

Materiële vaste activa

De kostprijs van de gebouwen en terreinen welke in het kader van de OKF-operatie aan de hogeschool zijn overgedragen, zijn opgenomen tegen de door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen berekende bruto deelnamesommen.

De investeringen vanaf 1 januari 1994 zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs.

De samenstelling van de post materiële vaste activa is als volgt.

	Verkrijgings- prijs 1-1-2013	Afschrijving Cumulatief 1-1-2013	Boekwaarde 1-1-2013	Verkrijgings- prijs 31-12-2013	Afschrijving cumulatief 31-12-2013	Boekwaarde 31-12-2013
Gebouwen en terreinen	208.267	117.532	90.735	210.267	126.398	83.869
Inventaris en apparatuur	67.109	43.559	23.550	72.051	49.925	22.126
In uitvoering en vooruitbetalingen	1.700	0	1.700	7.927	0	7.927
	<u>277.076</u>	<u>161.091</u>	<u>115.985</u>	<u>290.245</u>	<u>176.323</u>	<u>113.922</u>

	Boekwaarde 1-1-2013	Investering	Desinvestering/ gereedmelding	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2013
Gebouwen en terreinen	90.735	2.000	0	8.866	83.869
Inventaris en apparatuur	23.550	4.942	0	6.366	22.126
In uitvoering en vooruitbetalingen	1.700	8.227	2.000	0	7.927
	<u>115.985</u>	<u>15.169</u>	<u>2.000</u>	<u>15.232</u>	<u>113.922</u>

De verkrijgingsprijs en cumulatieve afschrijving van de inventaris en apparatuur is per 1 januari 2013 met een bedrag van 6,8 miljoen verminderd. De vermindering is toegepast daar de inventaris en apparatuur niet meer aanwezig zijn.

De afschrijving op terreinen betreft de afschrijving op het gebruiksrecht van de grond (erfpacht) Kralingse Zoom, Museumpark en Wijnhaven.

De erfpacht is afgekocht tot en met respectievelijk 2083, 2089 en 2047 en wordt lineair over de duur van het gebruiksrecht afgeschreven, met uitzondering voor de erfpacht gelegen onder gebouw HES I, waarbij de afschrijving gelijk liep met de afschrijving van het gebouw. In 2004 was het geheel afgeschreven.

De WOZ-waarde van de gebouwen en terreinen bedraagt 137,5 miljoen euro en is geheel gewaardeerd met peildatum 1 januari 2013.

De verzekerde waarde van de gebouwen per 1 januari 2013 bedraagt 330,3 miljoen euro.

Financiële vaste activa

	Boekwaarde 1-1-2013	Overige mutaties	Desinvesteringe n & Aflossing leningen	Resultaat deelnemelingen	Boekwaarde 31-12-2013
Deelnemelingen	-426	99	423	-96	0
Vorderingen op deelnemelingen	594	0	-594	0	0
	<u>168</u>	<u>99</u>	<u>-171</u>	<u>-96</u>	<u>0</u>

Vorraden

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Gebruiksgoederen	106	122
	<u>106</u>	<u>122</u>

De post Vorraden heeft betrekking op de voorraad reproductie materiaal, de winkelvoorraden en de voorraad leer- en hulpmiddelen.

Vorderingen

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Debiteuren	2.690	2.179
Studenten/deelnemers/cursisten	25.664	24.652
Overige vorderingen	655	1.119
Overlopende activa	4.275	4.604
Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid	-957	-1.071
	<u>32.327</u>	<u>31.483</u>
<i>Overige vorderingen</i>		
Personeel	140	175
Overige	515	944
	<u>655</u>	<u>1.119</u>
<i>Overlopende activa</i>		
Vooruitbetaalde kosten	2.576	2.126
Overige overlopende activa	1.699	2.478
	<u>4.275</u>	<u>4.604</u>
<i>Voorziening wegens oninbaarheid</i>		
Stand per 1-1	-1.071	-639
Onttrekking	233	148
Dotatie	-119	-580
	<u>-957</u>	<u>-1.071</u>

Liquide middelen

	<u>2013</u>	<u>2012</u>
Kasmiddelen	23	8
Tegoeden op bankrekeningen	25.323	34.035
	<u>25.346</u>	<u>34.043</u>

Liquide middelen

De tegoeden op bankrekeningen staan op een rekening-courant, waarover een afgesproken rentevergoeding wordt ontvangen die geheel vrij ter beschikking staat.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen is verdeeld in de volgende componenten:

	Stand per 1-1-2013	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2013
Algemene reserve	45.973	4.311	0	50.284
Bestemmingsreserve (publiek)	15.144	2.112	0	17.256
Bestemmingsreserve (privaat)	2.780	-2.557	0	223
Bestemmingsfonds (publiek)	92	0	0	92
	<u>63.989</u>	<u>3.866</u>	<u>0</u>	<u>67.855</u>
<i>Bestemmingsreserve (publiek)</i>				
Innovatie	6.257	3.744	0	10.001
Sanering	3.552	-2.358	0	1.194
Ziektevervanging	5.335	726	0	6.061
	<u>15.144</u>	<u>2.112</u>	<u>0</u>	<u>17.256</u>

Hieronder volgt een korte beschrijving van de bestemmingsreserves (publiek):

- **Innovatie**
Deze reserve is gevormd uit het saldo van begrote innovatie uitgaven en de bijbehorende lagere uitgaven met betrekking tot onderwijsontwikkeling en de ontwikkeling van extra hogeschooltaken.
- **Sanering**
Deze reserve is gevormd uit het saldo van begrote saneringsuitgaven en de bijbehorende lagere uitgaven met betrekking tot saneringsmaatregelen.
- **Ziektevervanging**
Deze reserve is bestemd om de lasten van personeelsleden die langer dan 12 maanden ziek zijn en meer dan 50% arbeidsongeschikt zijn te betalen.

Bestemmingsreserve (privaat)

	Stand per 1-1-2013	Resultaat	Overige mutaties	Stand per 31-12-2013
Privaat	2.782	-2.461	0	321
B.V. RDM Campus	-2	-96	0	-98
	<u>2.780</u>	<u>-2.557</u>	<u>0</u>	<u>223</u>
<i>Bestemmingsfonds (publiek)</i>				
Schoolfonds	92	0	0	92

Het schoolfonds is niet gevormd vanuit de rijksbijdragen en staat in principe vrij ter beschikking van de hogeschool.

Vorzieningen

	Stand per 1-1-2013	Dotaties	Onttrekkingen / vrijval	Stand per 31-12-2013
<u>Personeelsvoorzieningen</u>				
Wachtgelden	5.499	3.488	2.341	6.646
WAO Eigen Risicodragerschap	1.108	-13	189	906
Reorganisatie private activiteiten	0	1.828	0	1.828
Gratificatie ambtsjubileum	1.329	350	137	1.542
	<u>7.936</u>	<u>5.653</u>	<u>2.667</u>	<u>10.922</u>
<u>Overige voorzieningen</u>				
Waarborgfonds	1.147	0	1.147	0
Profileringsfonds	366	190	184	372
Asbestverwijdering	2.286	0	962	1.324
Deelnemingen	0	99	0	99
	<u>3.799</u>	<u>289</u>	<u>2.293</u>	<u>1.795</u>
	<u>11.735</u>	<u>5.942</u>	<u>4.960</u>	<u>12.717</u>

Onderverdeling saldo	< 1 jaar	> 1 jaar	Stand per 31-12-2013
<u>Personeelsvoorzieningen</u>			
Wachtgelden	2.468	4.178	6.646
WAO Eigen Risicodragerschap	154	752	906
Reorganisatie private activiteiten	1.828	0	1.828
Gratificatie ambtsjubileum	179	1.363	1.542
	<u>4.629</u>	<u>6.293</u>	<u>10.922</u>
<u>Overige voorzieningen</u>			
Waarborgfonds	0	0	0
Profileringsfonds	186	186	372
Asbestverwijdering	1.120	204	1.324
Deelnemingen	99	0	99
	<u>1.405</u>	<u>390</u>	<u>1.795</u>

De toegepaste disconteringsvoet bedraagt 3%.

Hieronder volgt een beschrijving van de voorzieningen.

Wachtgelden

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de lasten ten gevolge van verplichtingen inzake personeel dat een beroep kan doen op wachtgeld, zowel wettelijk als bovenwettelijk. Het wettelijk wachtgeld bedraagt maximaal 38 maanden.

WAO/WIA-eigenrisicodragerschap WGA

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de lasten ten gevolge van WAO/WIA-verplichtingen. De hogeschool is per 2005 eigenrisicodrager voor de WAO geworden. De consequentie hiervan is dat de hogeschool de uitkeringslasten van iedere WAO'er die onder het eigen risicodragerschap valt, moet doorbetalen. De doorbetaling geldt voor een periode van maximaal tien jaar of tot de eerdere pensioendatum.

Reorganisatie private activiteiten

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de personele lasten gemoeid met de reorganisatie van de private activiteiten. Ultimo 2013 is het ondersteunend personeel betrokken bij de private activiteiten bij Hogeschool Rotterdam geïnformeerd over het besluit van het College van Bestuur de private activiteiten af te bouwen.

Gratificaties ambtsjubilea

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de lasten van gratificaties. De CAO bepaalt dat een personeelslid bij het bereiken van een 25-jarig en 40-jarig ambtsjubileum een gratificatie ontvangt.

Waarborgfonds HBO

Deze voorziening werd gevormd overeenkomstig het bepaalde in de statuten van de Stichting Waarborgfonds HBO, waarbij de Hogeschool Rotterdam krachtens artikel 2.15 van de WHW is aangesloten. De borging op alle leningen van alle hogescholen door Stichting Waarborgfonds zijn op de leningen van één hogeschool na allemaal opgeheven door middel van een vrijwaring of aflossing, waardoor een voorziening niet meer gevormd hoeft te worden.

Profileringsfonds

Deze voorziening is gevormd ter financiële ondersteuning van studenten die niet voldoen aan de normen voor tempo- prestatiebeurs, dan wel studenten die buiten hun schuld vertraagd afstuderen (één en ander conform hetgeen bepaald is in de wet WHW, art. 7.51.) binnen de Hogeschool Rotterdam.

Asbestverwijdering

Deze voorziening is gevormd ter dekking van het verwijderen van asbest bij op termijn uit te voeren renovatie- en verbouwingswerkzaamheden van gebouwen.

Deelneming

Deze voorziening is gevormd ter dekking van het negatieve eigen vermogen van de deelneming B.V. RDM Campus

Langlopende schulden

	Stand per 1-1-2013	Aflossingen 2013	Stand per 31-12-2013
Leningen OKF 417036787	6.464	6.464	0
Bouwlening 43936141	4.828	4.828	0
	<u>11.292</u>	<u>11.292</u>	<u>0</u>

De swap die bij de ING-lening hoorde is per 2 december 2013 afgekocht. Per saldo is hier een additionele rentevergoeding van 0,5 miljoen euro voor betaald. Tegelijkertijd is de lening, die in december een restschuld van 4,4 miljoen euro kende, geheel afgelost. Dit betreft een vervroegde aflossing.

De swap die bij de ABN-AMRO-lening hoorde, kende een looptijd tot eind 2013. Conform contract was het mogelijk de lening, die in december een restschuld van 6,1 miljoen euro kende en liep tot eind 2023, tussentijds boetevrij af te lossen. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt.

Zodoende zijn de langlopende schulden per ultimo 2013 geheel afgelost.

Kortlopende schulden

De specificatie is als volgt.

	2013	2012
Crediteuren	6.298	5.168
Belastingen en premies sociale verzekeringen	7.593	8.192
Schulden ter zake van pensioenen	2.639	2.464
Overlopende passiva	74.599	78.961
	91.129	94.785
 <i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>		
Loonheffing	5.716	6.407
Omzetbelasting	0	75
Overige belastingen	0	-86
Premies sociale verzekeringen	1.877	1.796
	7.593	8.192
Vooruitontvangen college- en lesgeld	41.549	39.328
Vooruitontvangen subsidies OCW geoormerkt	1.018	1.626
Vooruitontvangen subsidies OCW niet geoormerkt	8.517	11.873
Vooruitontvangen baten privaat	1.627	1.217
Vooruitontvangen baten en subsidies	4.458	5.614
Vakantiegeld en -dagen	6.870	6.433
Accountants- en administratiekosten	113	109
Huisvestingslasten	6.636	7.360
Overige	3.811	5.401
	74.599	78.961

3.7 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De stichting heeft vijf erfpachtovereenkomsten. Voor het Museumpark is dit recht, met als einddatum april 2089, gekocht voor een bedrag van 2,6 miljoen euro. Voor de Wijnhaven 61 is dit recht, met als einddatum augustus 2047, gekocht voor een bedrag van 1,7 miljoen euro. Voor de Kralingse Zoom, drie erfpachtovereenkomsten, is dit recht, met als einddatum september 2083, gekocht voor een bedrag van 1,2 miljoen euro respectievelijk 0,1 miljoen euro en 1,4 miljoen euro.

Hogeschool Rotterdam heeft voor een bedrag van 1,6 miljoen euro aan bankgaranties afgegeven. Deze zijn te splitsen in 1,0 miljoen euro gerelateerd aan de huurovereenkomsten en 0,6 miljoen euro voor Stichting Waarborgfonds HBO.

RDM-verplichtingen

Er is een huurovereenkomst voor een periode van tien jaar met het Havenbedrijf Rotterdam afgesloten. De jaarlijkse huur van 0,3 miljoen euro voor de bedrijfshal die voor het onderwijs gebruikt wordt, wordt voor de helft aan het Albeda College doorbelast.

Voor huurcontracten, onderhoudscontracten gebouwen, licenties en schoonmaak zijn de volgende meerjarige verplichtingen aangegaan. De jaarbedragen zijn als volgt:

- huurcontracten korter dan een jaar 5,3 miljoen euro, 1 tot 5 jaar 14,5 miljoen euro en meer dan 5 jaar 21,2 miljoen euro;
- voor onderhoudscontracten gebouwen zijn raamcontracten afgesloten waarvan het jaarbedrag op afroep 0,9 miljoen euro kan bedragen;
- voor licentielasten zijn raamcontracten afgesloten waarvan het jaarbedrag 3,5 miljoen euro bedraagt;
- voor schoonmaaklasten is een raamcontract afgesloten waarvan het jaarbedrag op afroep 2,9 miljoen euro kan bedragen. Het raamcontract loopt af in 2015;

Belastinglatentie

Over het verslagjaar 2012 en 2013 zijn fiscale verliezen geleden met private activiteiten. In verband met de negatieve resultaten over de afgelopen jaren is in 2013 besloten de private activiteiten af te bouwen. Ultimo 2013 resteert een fiscaal compensabel verlies van 2,6 miljoen euro. Dit verlies is door middel van carry-forward te verrekenen met eventuele fiscale winsten in de jaren 2014 tot en met 2022. Aangezien het op dit moment nog zeer onzeker is of met de resterende private activiteiten in de komende jaren winsten zullen worden behaald, en zo ja op welke moment en van welke omvang, is de actieve belastinglatentie gewaardeerd op nihil.

De Hogeschool Rotterdam heeft zich door het afgeven van een Comfort letter garant gesteld voor de eventuele tekorten voor de B.V. RDM Campus.

3.8 Niet uit de balans blijvende regelingen

De planning is dat in 2014 de stichting Waarborgfonds HBO zal worden opgeheven indien alle geborgde leningen zijn omgezet door middel van een vrijwaring of aflossing. Verder zal ook de WHW aangepast moeten worden daar de HBO instellingen wettelijk verplicht zijn om zich bij het Waarborgfonds HBO aan te sluiten. De inleg is reeds in 2013 ontvangen. Het resterende deel zal, nadat alle geborgde leningen zijn omgezet door middel van een vrijwaring of aflossing, worden uitgekeerd. Het te ontvangen bedrag bedraagt ongeveer 1,5 miljoen euro.

3.9 Toelichting op de staat van baten en lasten

BATEN

Rijksbijdragen

De baten uit rijksbijdragen zijn gebaseerd op het rijksbijdragenbestand d.d. 18 november 2013 van het ministerie van OCW.

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Rijksbijdragen OCW	177.237	174.354	168.301
Overige subsidies OCW	12.828	11.291	10.503
	<u>190.066</u>	<u>185.645</u>	<u>178.804</u>
<i>Rijksbijdragen OCW</i>			
Normatieve Rijksbijdragen	174.759	171.879	165.826
Aanvullende rijksbijdrage huisvesting	2.478	2.475	2.475
	<u>177.237</u>	<u>174.354</u>	<u>168.301</u>

De Normatieve Rijksbijdrage is ten opzichte van de realisatie 2012 gestegen met 8,9 miljoen euro door meer bekostigde studenten en graden, een hogere prijs en baten vanuit het Regeerakkoord. Met ingang van 2013 maakt ook de Prestatiebekostiging deel uit van de Normatieve Rijksbijdrage. Door een herallocatie binnen de Normatieve Rijksbijdrage heeft dit per saldo een effect gehad op de totale Normatieve Rijksbijdrage.

Ten opzichte van de realisatie 2012 zijn de overige subsidies OCW gestegen met 2,3 miljoen euro. Dit is vooral te verklaren door de toename van Siriusgelden voor 1,3 miljoen euro, de hogere inzet Kennisinnovatiemiddelen van 1,3 miljoen euro, Beroepskolommiddelen voor 1,3 miljoen euro, Centre of Expertise voor 0,2 miljoen euro en voor overige posten van 0,2 miljoen euro. Verder is er sprake van een lagere baat voor de functiemix van 2,0 miljoen euro door de overheveling in 2013 van de aanvullende rijksbijdrage naar de normatieve rijksbijdrage.

Overige overheidsbijdragen en –subsidies

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Overige overheidsbijdragen	2.803	2.804	2.278

Onder de overige overheidsbijdragen zijn de gelden opgenomen die zijn verkregen van het ministerie van VWS voor werkgevers van de studenten van de masteropleidingen van het Instituut voor Gezondheidszorg.

College-, cursus, les- en examengelden

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Collegegelden sector HBO	54.795	52.883	50.836

De collegegelden namen met 4,0 miljoen euro toe vanwege 3,5% hogere (wettelijke) tarieven en de groei van de studentaantallen met 700. In 2013 zijn geen lasten gereserveerd voor oninbare collegegelden.

Baten werk in opdracht van derden

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Contractonderwijs	7.910	8.008	8.135
Overige baten werk in opdracht van derden	4.520	5.401	4.816
	12.431	13.409	12.951

De Baten werk in opdracht van derden namen ten opzichte van 2012 met 0,5 miljoen euro af tot 12,4 miljoen euro. Ten opzichte van de begroting is sprake van een onderschrijding van 1,0 miljoen euro. Dit is met name te verklaren doordat minder projecten bij het Instituut voor Onderzoek en Innovatie zijn gerealiseerd.

Overige baten

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Verhuur	839	1.384	1.088
Detachering personeel	635	401	881
Sponsoring	45	41	130
Overige	7.181	8.065	6.589
	8.700	9.891	8.688

De overige overige baten worden als volgt uitgesplitst:

Incassokosten machtigingen collegegelden	518	480	505
Vrijwillige studentenbijdragen	1.436	1.433	1.514
Opbrengst verkoop leermiddelen	557	605	697
Overige baten	3.502	4.982	1.919
Overige opbrengsten	1.168	565	1.954
	7.181	8.065	6.589

De overige baten zijn nagenoeg gelijk aan 2012. De afwijking van 1,2 miljoen euro ten opzichte van de begroting is grotendeels te verklaren doordat het Waarborgfonds in 2013 niet is opgeheven en de baat van 1,5 miljoen euro, in verband met het opheffen van het Waarborgfonds, niet is ontvangen. Naar verwachting zal het Waarborgfonds pas in 2014 worden opgeheven en het resterende deel van 1,5 miljoen euro zal worden uitgekeerd in 2014 en latere jaren.

Personeelslasten

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Lonen en salarissen	161.981	162.654	159.687
Overige personele lasten	35.441	33.719	30.147
Af: uitkeringen	-1.245	-1.200	-1.040
	<u>196.177</u>	<u>195.173</u>	<u>188.794</u>
<i>Lonen en salarissen</i>			
Brutolonen en salarissen	127.101	127.630	127.040
Sociale lasten	14.856	14.916	14.003
Pensioenpremies	20.024	20.108	18.644
	161.981	162.654	159.687
<i>Overige personele lasten</i>			
Dotaties personele voorzieningen	5.653	3.383	4.834
Personeel niet in loondienst	21.359	20.074	18.082
Overig	8.429	10.262	7.231
	35.441	33.719	30.147

Ten opzichte van 2012 zijn de personeelslasten gestegen met 7,4 miljoen euro naar 196,2 miljoen euro. De lonen en salarissen zijn met 2,3 miljoen euro toegenomen, als gevolg van resp. hogere brutosalariissen (0,1 miljoen euro), hogere sociale lasten (0,8 miljoen euro) en hogere pensioenpremies (1,4 miljoen euro). De gemiddelde formatie bedroeg 2.373 fte, tegen 2.381 fte in 2012. Het gemiddeld aantal medewerkers bedroeg circa 3.400, tegen 3.385 in 2012.

De Hogeschool Rotterdam kent een Pensioen- en Flexibele Uittredingsregeling voor huidige en voormalige werknemers. De pensioenen zijn ondergebracht bij Stichting Pensioenfonds ABP en de Flexibele Uittreding bij Stichting Flexibel Uittreden Onderwijs. Beide regelingen zijn te karakteriseren als zogeheten toegezegd-pensioenregelingen, waarbij de pensioenuitkering gebaseerd is op de lengte van het dienstverband en het gemiddelde salaris van de werknemer gedurende dit dienstverband.

De gehanteerde pensioenregeling van de stichting is een pensioenregeling die is ondergebracht bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling zijn:

- Er is sprake van een ouderdoms- en nabestaandenpensioen.
- Er is sprake van een middelloonregeling.
- De pensioenleeftijd wordt in de jaren tot en met 2023 (naar verwachting) stapsgewijs verhoogd naar 67 jaar.
- De regeling kent zowel een levenslang als een tijdelijk partner- en wezenpensioen, waarbij het partner- en wezenpensioen is verzekerd op risicobasis.

De belangrijkste kenmerken van de uitvoeringsovereenkomst zijn:

- Deelneming in het bedrijfstakpensioenfonds is verplicht gesteld voor de werknemers en bestuurders van de stichting.
- De stichting is uitsluitend verplicht tot betaling van de vastgestelde premies. Er is in geen geval een verplichting tot bijstorting.

De dekkingsgraad van het ABP is per 31 december 2013 gelijk aan 105,4% (2012: 96,2%).

Overige personele lasten

De dotaties aan personele voorzieningen zijn 0,8 miljoen euro hoger dan in 2012, hetgeen te verklaren is door een toevoeging van de voorziening reorganisatie private activiteiten van 1,8 miljoen euro, 0,8 miljoen euro lagere dotatie aan de voorziening wachtgeld, 0,4 miljoen euro lagere dotatie aan de voorziening WAO/WIA-eigenrisicodragerschap en 0,2 miljoen hogere dotatie aan de voorziening jubileumuitkeringen.

De lasten van personeel niet in loondienst zijn ten opzichte van 2012 met 3,3 miljoen euro toegenomen. Verantwoordelijk voor deze stijging zijn de Rotterdam Mainport University (2,0 miljoen euro) en de overige instituten (2,0 miljoen euro), terwijl de diensten en fondsen 0,7 miljoen euro minder hebben besteed.

De overige personeelslasten zijn toegenomen met 1,2 miljoen euro. Hier zijn de afname in de scholingslasten (0,1 miljoen euro), de afname wervingskosten (0,3 miljoen euro), de afname van de kosten voor de personeelsapplicatie (RAET) (0,3 miljoen euro), hogere gratificaties (0,2 miljoen euro), hogere kosten van afvloeiingsregelingen (1,3 miljoen euro) en hogere overige personele lasten (0,4 miljoen euro) voor verantwoordelijk.

Afschrijvingslasten activa

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Afschrijvingen gebouwen, verbouwingen en gebruiksrecht terreinen	8.866	8.924	8.144
Afschrijvingen inventarissen en apparatuur	6.366	6.351	6.402
	<u>15.232</u>	<u>15.275</u>	<u>14.546</u>

Ten opzichte van de realisatie 2012 zijn de lasten met 0,7 miljoen euro toegenomen. Dit wordt verklaard door afschrijvingslasten voor gebouwen.

Huisvestingslasten

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Huur	5.258	5.341	5.259
Verzekeringen	145	151	138
Onderhoud	2.677	1.927	2.101
Schoonmaakkosten	2.934	2.858	3.031
Energie en water	3.289	3.466	2.923
Heffingen	889	944	950
Dotatie voorziening asbestverwijdering	0	0	1.697
Brandveiligheid	2.353	0	510
Overige	691	1.280	462
	<u>18.236</u>	<u>15.967</u>	<u>17.071</u>

De huisvestingslasten zijn ten opzichte van 2012 toegenomen met 1,2 miljoen euro, te verklaren door een toename van kosten van onderhoud, energie, water en overig van 3,0 miljoen euro. Verder is de dotatie voorziening asbestverwijdering ten opzichte van 2012 afgenomen met 1,7 miljoen euro tot nihil. De lasten gemaakt voor de brandveiligheid zijn in 2013 1,8 miljoen euro hoger dan in 2012. De afwijking ten opzichte van de begroting van 2,3 miljoen euro is ook te verklaren door de lasten van brandveiligheid.

Overige lasten

	Realisatie	Begroot	Realisatie
	2013	2013	2012
Administratie- en beheerslasten	20.196	21.328	19.530
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	9.059	8.417	7.285
Dotatie overige voorzieningen	190	215	163
Overige	5.129	5.337	5.813
	34.574	35.297	32.791

<i>Administratie- en beheerslasten</i>	Realisatie	Begroot	Realisatie
	2013	2013	2012
Advertentie en werving studenten	2.139	2.378	2.443
Telefoon	1.100	980	920
Porti	398	447	423
Drukwerk en kopieer	1.996	1.792	1.910
Kantoorbehoeften	467	545	473
Automatisering	293	284	367
Advies	4.398	4.003	3.386
Representatie	839	969	1.258
Kantine	2.129	1.799	2.017
Bank- en incassokosten	198	271	210
Reis en verblijf	1.947	2.223	1.946
Studentenvoorzieningen	2.293	3.059	2.222
Overige beheerslasten	1.999	2.578	1.955
	20.196	21.328	19.530

De administratie- en beheerslasten zijn met 0,7 miljoen euro toegenomen ten opzichte van 2012. Dit werd met name veroorzaakt door hogere advieskosten van 1,0 miljoen euro en hogere telefoonlasten van 0,2 miljoen euro. Daarentegen namen de kosten af voor representatie met 0,4 miljoen euro en advertenties en werving studenten met 0,3 miljoen euro. Ten opzichte van de begroting vallen de lasten met 1,1 miljoen euro lager uit. Grotendeels is dit te verklaren door de lasten studentenvoorzieningen en overige beheerslasten die 0,8 miljoen euro respectievelijk 0,6 miljoen euro lager zijn uitgevallen dan begroot. De advieskosten zijn ten opzichte van de begroting met 0,4 miljoen euro overschreden.

	Realisatie	Begroot	Realisatie
	2013	2013	2012
<i>Inventaris, apparatuur en leermiddelen</i>			
Leermiddelen	2.700	2.649	2.119
Aanschaf apparatuur en inventarissen	482	392	494
Reparatie en onderhoud inventarissen en licenties	5.807	5.343	4.607
Verzekering inventarissen	70	33	65
	9.059	8.417	7.285

De inventaris, apparatuur en leermiddelen zijn ten opzichte van 2012 met 1,8 miljoen euro toegenomen. De post reparatie en onderhoud inventarissen (inclusief licenties) stijgt met 1,2 miljoen euro en de post leermiddelen met 0,6 miljoen euro. De overschrijding ten opzichte van de begroting bedraagt 0,7 miljoen euro en is met name te verklaren door reparatie en onderhoud inventarissen.

Dotatie overige voorzieningen

De dotatie overige voorzieningen is nagenoeg gelijk aan 2012.

<i>Overige overige lasten</i>	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Vergoeding uitbestede opleidingen	402	578	1.887
Stagelasten	4.153	4.103	3.480
Overig	574	656	446
	5.129	5.337	5.813

De overige lasten nemen af met 0,7 miljoen euro tot 5,1 miljoen euro in 2013. Dit is voornamelijk te verklaren door lagere lasten voor uitbestede onderwijs van 1,5 miljoen euro. De lasten van het Scheepvaart en Transport College voor de opleiding Marof worden namelijk vanaf januari 2013 gerealiseerd als lasten voor personeel niet in loondienst. Ten opzichte van 2012 nemen de stagelasten met 0,7 miljoen euro toe. Dit is grotendeels te verklaren door hogere uitgaven voor de masteropleidingen van het Instituut voor Gezondheidszorg vanwege hogere studentaantallen. Vanuit het ministerie van VWS worden hiervoor ook meer overheidsbijdragen en –subsidies ontvangen.

Financiële baten en lasten

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Rentebaten	562	500	853
Rentelasten (-/-)	-1.176	-664	-661
	-614	-164	192

Het saldo van de financiële baten en lasten is ten opzichte van 2012 verslechterd met 0,8 miljoen euro. Dit is te verklaren door een afname van de rentebaten van 0,3 miljoen euro en stijging van de rentelasten van 0,5 miljoen euro in verband met de additionele rentevergoeding die in 2013 is betaald vanwege de afkoop van de swap.

Resultaat deelneming

	Realisatie 2013	Begroot 2013	Realisatie 2012
Resultaat deelneming	-96	0	13

Het resultaat van de deelneming B.V. RDM Campus is 0,1 miljoen euro lager ten opzichte van 2012 en de begroting.

3.10 Toelichting algemeen

Bezoldiging van Raad van Toezicht

De bezoldiging voor de Raad van Toezicht bedraagt per jaar 10.900 euro voor de voorzitter en 7.600 euro voor de leden. Per 2013 zijn deze bedragen btw-plichtig geworden. Besloten is om de vergoedingsbedragen exclusief BTW bedragen te hanteren.

Voor meer informatie zie bijlage Model H (Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders) en bijlage WNT (Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector).

3.11 Toelichting accountantskosten

Accountantslasten

(bedragen exclusief btw)

	Realisatie	Realisatie
	2013	2012
Onderzoek van de jaarrekening	118	118
Andere controleopdrachten	35	55
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	0
Andere niet-controlediensten	13	13
	<hr/> 166	<hr/> 186

4 Overige gegevens

4.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het college van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Hogeschool Rotterdam

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Hogeschool Rotterdam te Rotterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het college van bestuur

Het college van bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en resultaat getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met de *Regeling jaarverslaggeving onderwijs* en de *Beleidsregels toepassing Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)*, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, in overeenstemming met de *Regeling jaarverslaggeving onderwijs*. Het college van bestuur is tevens verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Het college van bestuur is voorts verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 2.9 lid 3 van de *Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek*.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de *Nederlandse controlestandaarden* en het *Onderwijscontroleprotocol OCW/EZ 2013* en de *Beleidsregels toepassing WNT*, exclusief het *Controleprotocol WNT*. Dit vereist dat wij voldoen aan voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede in het kader van de financiële rechtmatigheid voor de naleving van die relevante wet- en regelgeving, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het college van bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Hogeschool Rotterdam per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met de *Regeling jaarverslaggeving onderwijs* en de *Beleidsregels toepassing WNT*.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2013 voldoen in alle van materieel belang zijnde aspecten aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1. *Referentiekader van het Onderwijscontroleprotocol OCW/EZ 2013*.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f van het BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 van het BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h van het BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 van het BW. Ten slotte vermelden wij dat het jaarverslag voldoet aan de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.2.5 *Jaarverslag* van het *Onderwijscontroleprotocol OCW/EZ 2013*.

Rotterdam, 15 mei 2014

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. J.C. Besters RA

4.2 Bevestiging College van Bestuur

In het kader van de uitbreiding op artikel 31 lid 1 van de Richtlijn verslaggeving Hoger Onderwijs zoals met ingang van 29 januari 2005 is ingevoerd, verklaart het College van Bestuur als volgt.
Alle bekende en van belang zijnde informatie voor het afgeven van de controleverklaring is aan de accountant verstrekt. Daarnaast bevestigt het College van Bestuur niet betrokken te zijn geweest bij onregelmatigheden gericht op het beïnvloeden van de rijksbijdrage.

4.3 Resultaatbestemming

Algemene reserve	4.311
Bestemmingsreserve (publiek)	2.112
Bestemmingsreserve (privaat)	<u>-2.557</u>
Resultaat	<u><u>3.866</u></u>

4.4 Gebeurtenissen na balansdatum

Niet van toepassing.

5 Bijlagen

5.1 Gegevens over de rechtspersoon

Stichting Hogeschool Rotterdam
Museumpark 40
Postbus 25035
3001 HA Rotterdam

Administratienummer-BRIN: 30299-22OJ

Contactpersoon: drs. A.M.J.B.H. van den Assum
telefoon 010-7944524

Model E: Verbonden partijen

Naam	Juridische vorm 2013	Statutaire zetel	Code activiteiten	Eigen vermogen 31-12-2013	Resultaat jaar 2013	Art 2: 403 BW	Deelname	Consolidatie
				EUR	EUR	Ja/Nee	%	J/N
BV RDM Campus	B.V.	Rotterdam	4	-98.790	-90.742	Nee	100	N
litor BV	B.V.	Rotterdam	4	0	0	Nee	100	N

Model G – Verantwoording subsidies

Aflopend per ultimo verslagjaar

<i>Omschrijving</i>	<i>Toewijzing kenmerk</i>	<i>Toewijzing datum</i>	<i>Bedrag toewijzing</i> <i>EUR</i>	<i>Ontvangen t/m verslagjaar</i> <i>EUR</i>	<i>Lasten in verslagjaar</i> <i>EUR</i>	<i>Totale kosten</i> <i>EUR</i>	<i>Te verrekenen</i> <i>EUR</i>
Lerarenbeurs deel 2010/2011	BEK - 10 -50705 M	2010	145.267	145.267	0	138.283	6.984
Lerarenbeurs deel 2010/2011	BEK - 10 -73336 M	2010	130.644	130.644	0	130.644	0
Lerarenbeurs deel 2010/2011	BEK - 10 -53844 M	2010	-6.984	-6.984	0	0	-6.984
Lerarenbeurs deel 2010/2011	BEK - 10 -83902 M	2010	-2.794	-2.794	0	-3.274	480
Lerarenbeurs deel 2011/2012	BEK - 2011/130 M	2011	2.794	2.794	0	2.794	0
Lerarenbeurs deel 2011/2012	BEK - 2011/18370	2011	4.190	4.190	0	4.190	0
Lerarenbeurs deel 2011/2012	376120-2	2011	173.902	173.902	0	170.453	3.449
Lerarenbeurs deel 2011/2012	376120-2	2011	220.563	220.563	0	212.401	8.163
Lerarenbeurs deel 2011/2012	2012/2/262917	2011	1.397	1.397	0	1.397	0
Lerarenbeurs deel 2011/2012	2012/2/268332	2012	-14.666	-14.666	0	-14.666	0
Lerarenbeurs deel 2012/2013	413319-1	2012	424.112	424.112	283.932	410.048	14.064
Lerarenbeurs deel 2012/2013	413319-1	2012	39.621	39.621	26.722	39.621	0
Lerarenbeurs deel 2012/2013	413319-1	2012	7.032	7.032	3.282	7.032	0
Lerarenbeurs deel 2012/2013	413319-1	2012	5.626	5.626	3.750	5.625	0
Subsidie regeling 2e graden HBO	BEK-11/45984 M	2012	16.310	16.310	16.310	16.310	0
Inhaalslag 2010	Ond/ODS-2012/23201 M	2012	-1.155	-1.155	0	0	-1.155
Totaal			1.145.859	1.145.859	333.995	1.120.858	25.002

Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

<i>Omschrijving</i>	<i>Toewijzing kenmerk</i>	<i>Toewijzing datum</i>	<i>Bedrag toewijzing</i> <i>EUR</i>	<i>Saldo</i> <i>EUR</i>	<i>Ontvangen t/m verslagjaar</i> <i>EUR</i>	<i>Lasten in verslagjaar</i> <i>EUR</i>	<i>Totale kosten</i> <i>EUR</i>	<i>Saldo nog te besteden</i> <i>EUR</i>
Sirius programma	OND/ODB-09/69873 M	2010	2.697.000	1.283.600	2.157.600	1.463.188	2.001.188	156.412
Lerarenbeurs deel 2013/2014	550413-1	2013	346.887	0	346.887	137.053	137.053	209.833
Lerarenbeurs deel 2013/2014	562398-2	2013	301.854	0	301.854	74.786	74.786	227.068
Lerarenbeurs deel 2013/2014	590973-1	2013	-4.236	0	-4.236	-4.236	-4.236	0
Lerarenbeurs deel 2013/2014	565919-1	2013	-34.421	0	-34.421	-34.421	-34.421	0
Totaal			3.307.082	1.283.600	2.767.682	1.636.369	2.174.369	593.313

OCW Vooruitontvangen subsidies

<i>Omschrijving</i>	<i>Toewijzing kenmerk</i>	<i>Toewijzing datum</i>	<i>Bedrag toewijzing EUR</i>	<i>Saldo EUR</i>	<i>Lasten in verslagjaar EUR</i>	<i>Saldo nog te besteden EUR</i>
Beroepskolom		20-10-2011	901.850	1.986.989	2.888.839	0
G5 studiesucces	483240-6	18-12-2013	100.124	0	100.124	0
Externe validering HBO	483240-6	18-12-2013	171.580	0	121.580	50.000
Centre of Expertise	483240-6	18-12-2013	1.001.242	0	165.843	835.399
Samenw.Lero&Scholen	592707-1	18-12-2013	400.000	0	0	400.000
Kennisinnovatie hbo	483240-6	18-12-2013	4.932.894	8.847.482	6.977.032	6.803.344
Promotievouchers	483240-6	18-12-2013	395.025	1.037.897	604.500	828.422
Totaal			7.902.715	11.872.369	10.857.919	8.917.165

Model H – Bezoldiging van bestuurders en toezichthouders

Is er een bezoldiging van de bestuurders
Is er een bezoldiging van de toezichthouders

	Voorzitter (J/N)	Ingang dienst- verband Datum	Arbeidsovk./werkz aamheden Tot	Taakomvang Fte	Dienstbetrekking /Interim D of I	Beloningen periodiek 2013 EUR	Bonusbet. /gratificatie 2013 EUR	Beloning bet. op termijn 2013 EUR	Uitk. beëindig. dienstv. 2013 EUR
Bestuurders									
- drs. M.J.G. Bormans	J	1-9-2012	1-9-2016	1	D	172.941		28.501	
- drs. G.J. van Drielen	N	1-3-1997	vast	1	D	169.021	-	28.501	-
- J.G. Roelof	N	1-8-1991	31-8-2014	1	D	159.162	-	28.501	-
Totaal Bestuurders						<u>501.124</u>	-	<u>85.503</u>	-
Toezichthouders									
- drs. C.W. van der Waaij, RA	J	1-1-2013	30-6-2013			nvt	11.193		
- mr. W. Sorgdrager	J	1-7-2013	31-12-2013			nvt	11.193		
- drs. J.W.A. Verlaan	N					nvt	9.196		
- mr. J.F. de Haas	N		31-3-2013			nvt	-		
- drs. C.A.C.M. Oomen	N					nvt	9.196		
- drs. G.H.J. van der Vegt	N	1-10-2013				nvt	2.299		
Totaal Toezichthouders*						<u>43.077</u>	-	-	-

* De betalingen voor de Toezichthouders zijn inclusief 21% BTW
De crisisheffing is niet in de totale bezoldiging opgenomen.

Toelichting op model H in relatie tot WNT overzicht:

De beloning zoals opgenomen in model H is de WNT-beloning plus het werkgeversdeel sociale lasten.

	beloning WNT	wg deel soc lasten	beloning model H
- drs. M.J.G. Bormans	165.984	6.957	172.941
- drs. G.J. van Drielen	162.074	6.947	169.021
- J.G. Roelof	152.215	6.947	159.162

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Naam orgaan of instelling waar functie wordt bekleed	Functie(s)	Aard van de functie	Naam	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoeding	Werkgeversdeel van voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	Datum aanvang dienstverband in het boekjaar <i>(indien van toepassing)</i>	Datum einde dienstverband in het boekjaar <i>(indien van toepassing)</i>	Omvang dienstverband <i>(in FTE)</i>	Interim	Totaal bezoldiging	Norm	Motivering overschrijding norm <i>(indien van toepassing)</i>
				<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>					<u>1+2+3</u>		
HR	CvB	vzt	Bormans	165.984		28.501	01-01-2013		1,0	Nee	194.485	198.279	NVT
HR	CvB		Roelof	152.215		28.501	01-01-2013		1,0	Nee	180.716	198.279	NVT
HR	CvB		van Drielen	162.074		28.501	01-01-2013		1,0	Nee	190.575	198.279	NVT
HR	RvT	Tz	Oomen	9.196			01-01-2013			Nee			
HR	RvT	Tz, vzt	Sorgdrager	11.193			01-01-2013			Nee			
HR	RvT	Tz	Verlaan	9.196			01-01-2013			Nee			
HR	RvT	Tz, vzt	Van der Waaij	11.193			01-01-2013			Nee			
HR	RvT	Tz	De Haas				01-01-2013	31-03-2013		Nee			
HR	RvT	Tz	Van der Vegt	2.299			01-10-2013			Nee			

Doordat de aanpassingswet WNT nog niet door de Eerste Kamer heen is, vragen wij u de volgende passages in de jaarrekening op te nemen:

Het normenkader rondom de "Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. [2014-0000106049](#) en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. [2014-0000104920](#). De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader nog niet formeel aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de minister van BZK d.d. 12 februari 2014, gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 18 februari 2014, de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen heeft Stichting Hogeschool Rotterdam gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. [2014-0000142706](#) kan en hoeft Stichting Hogeschool Rotterdam niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT).